

ELŐFIZETÉS.

HELYBEN:

Egy évre 26 korona.
Fél évre 14 korona.
Egy negyed évre .. 7 korona.
Egy hónap 3 k. 40 f.

VIDÉKEN:

Egy évre 32 korona.
Fél évre 16 korona.
Egy negyed évre .. 8 korona.
Egy hónap 3 k. 80 f.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyesült
vasutak palotájában.
TELEFON-SZÁM: 337.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvény-
Társaság.
József főherceg-ut 22. sz.
TELEFON-SZÁM: 151.

Arad, 1916.

Főszerkesztő:
Stauber József.

Csütörtök, szeptember 21.

Petrozsény és a szurduki szoros a miénk.

(Oroszok és olaszok sikertelen támadásai.)

Budapest, szeptember 20. (Hivatalos.)
A főhadiszállás jelenti:

Keleti haretér:

Románia elleni harcvonal:

A románokat Hátszegtől délkeletre teljesen visszavertük. Petrozsény és a szurduki szoros újra birtokunkban van.

Károly főherceg lovassági tábornok arcvonala:

A Kárpátokban az ellenség a legnagyobb szívóssággal folytatja támadásait. Mindenütt visszavertük, csak a lucinai ménteleptől és Bystraectől délre tudott helyi előnyöket elérni. Lipnicadólnától délre az ellenség eredménytelen kísérleteket tett, hogy a német ellentámadás előrehaladását tömegeivel megghiusítsa.

Lipót bajor herceg vezértábornagy hadcsoportja:

Terstyánszky vezérezredes hadseregénél napközben az orosz támadási kísérleteket már csírájukban elfojtottuk. Este Pustamity és Scelwow között az ellenség mélyen tagolt tömegeket vitt hareba, Marvitz tábornok német és osztrák-magyar csapatai ellen. Mindenütt visszavertük. Ma reggel az oroszok megújították támadásaikat és Scelwownál egyes helyeken sikerült árkaikba behatolni. Gyors ellentámadásokkal azonban hátrálásra kényszerítettük őket.

Olasz haretér:

A Karszt fensik ellen irányuló olasz ágyutüz időnkint újra megélénkült. Az ellenséges gyalogság támadási kísérletei, hála tüzérségünk működésének, nem fejlődhettek ki. Megállapított nyert, hogy a fensik védelemzőivel szemben négy napos nehéz harc alatt a 20 gyalogdandár, 1 lovashadosztály, 15 bersaglieri zászlóalj állt szemben. A Sugana szakaszon az olaszok megtámadták a Civarone és a Masópatak melletti állásainkat. Hevos, éjjelig tartó harc után nagy veszteségeik mellett teljesen visszavertük őket.

Délkeleti haretér:

Nincs különös esemény. Eöser altábornagy, a vezérkari főnök helyettese. (Miniszterelnökség sajtóosztálya.)

Petrozsény — Szurduk.

Arad szeptember 20

A petrozsényi nagy hegyekben néhány nappal ezelőtt még vígan zengett a dudaszó; ma Petrozsényban s köröskörül mindenütt az erdélyi hegyekben oláh hullákra hull a hó!

Megjött a hír s szárnyal közöttünk s kigyul az arcunk, mint a láng: egy győzelmi hírrel több csupán, de ahol győztek az a föld, a mi szentséges szent hazánk! Itt tört reánk először orvul a hullarabló dögmadar, azt hitte könnyű prédát tettünk s e népnek ninesen visszasújtó, ökölbe hajló karja már.

Es most fejükre hull a pöröly, minden ütése száz halál s az erdélyi Kárpátok ormán, ezerszinü tündéri fényben kigyul a sok-sok sziklaszál. A kő viasz lesz s mint a gyertya lobog a fényes éjszakán, hogy a szemünk jól célt találjon s minden golyó süvöltve szálljon az oláh szivek ablakán. Hogy egy se érjen soha többé a Kárpátokon túl — majd haza, boruljon itt rá véres éjjel, örökké tartó éjszaka. S fürödjének meg könyeikben oláh anyák és hitvesek, legyenek koldus földönfutók, aminők lettek ő miattuk — testvéreink: a székelyek! Legyen pokol az oláh lélek, melyben legszebb reményeik érgenek s mikor öröm gyul ki szemükben: eszükbe jussanak a könyes, barázdás arcu székelyek!

Nem bántottuk mi soha őket, földjük se kellett minékünk; ha megroskadt a lábuk, akkor mi tartottuk támaszbotul a segítő erős jobb kezünk. Hálából — mint a megdühödt eb, tajtékos foggal jöttek ők; szomjasak voltak magyar vérre s éhségük egyre ingerelték erdélyi bércek s dus mezők. De az erdélyi dus hegyekben nemesak arany van, s színezüst: oláh sziveknek kapzsi álma szétfoszlott mostan mint a füst; mert az erdélyi dus hegyekben mást is rejt még a sziklabéro s hogy rálépett az első oláh: megmozdult ott benn a vasérc s kard lett belőle, fegyver, ágyu, szurony, golyó és tüzpokol s az oláh hadsereg virága, már futna, hogyha tudna merre s erdők homályán bujdokol. Egy lépés: Petrozsény s a másik ott jár a Szurduk-völgy felett; onnan röpül most galamb szárnyon hozzánk a drága üzenet: Mienk lett Erdély déli része, újra mienk! Most jön kelet s oláh sir lesz a székely földből, Brassó mezője gyászjelentés s a Kárpátoknak koszorúja: oláh reménynek — gyászkeret! (.)

Kergetjük az oláhokat a szurduki szoroson át.

Tüzérségük kergeti az oroszokat halálos rohamra.

Berlin, szeptember 20. (Hivatalos.)
A nagy főhadiszállás jelenti:

Nyugati haretér:

Rupprecht bajor trónörökös vezértábornagy arcvonala:

A Somme menti csatatéren különös jelentőségű esemény nem volt. Egyes ellenséges előretöréseket visszavertünk. Flersnél kézigranát támadásban sikereket értünk el. Utólagosan jelentik, hogy szeptember 18-án este egy Cleryből kiinduló francia támadást visszavertünk.

A német trónörökös arcvonala:

A Mort-Homme nyugati lejtőjén visszaverttük a franciákat abból a kis árokrészből, a melyet még tartottak. Ez alkalommal 98 fogoly és 8 gépfegyver jutott a kezünkre. Járőrreink a szeptember 9-ére virradó éjjel sikeres vállalkozások alkalmával a Champagne-ban 46 franciát és orosz, a mára virradó éjjel pedig a Rajna-Rone csatornától délre számos franciát fogtak el.

Keleti haretér:

Lipót bajor herceg vezértábornagy hadseregének harcvonala:

Lucktól nyugatra Marvitz tábornok csapataival szemben az ellenség csak részben újította meg támadásait. Míg az orosz gyalogságot a legtöbb helyen az orosz tüzérség irányított tüzésem tudta árkaiknak elhagyására bírni, csak este és éjjel törték erős hullámokban támadásra előre, a támadások újra a legnagyobb veszteségeik közepette megghiusultak. A Scelwownál átmenetileg behatolt ellenséget teljesen kivertük.

Károly főherceg lovassági tábornok hadsereg harcvonala:

A Majorovkánál a ránk nézve kedvező harc tovább folyt. Erős ellenséges támadásokat visszavertünk. Az immár hóval borított Kárpátokban az oroszok támadásai tovább tartanak. Az ellenség szórványosan részleges sikereket ért el.

Erdélyi haretér:

A románokat a szurduki szoroson át visszaverttük.

Balkán hadszíntér:

Mackensen vezértábornagy hadcsoportja

Dobrudzsában heves s váltakozó sikerű harcok folytak, az ellenség állá-

sában sietve odahozott erősítésekkel legszívósabb ellenállást fejt ki.

Macedóniai hadszíntér:

Florinánál és Kaimakealannál részben közelharc után visszavertünk ellenséges támadásokat. Florinától nyugatra az előcsapatok kitértek a támadás elől, a várostól keletre az ellenséget meglöptésszerűen sikeresen megtámadtuk. A Belasica-planinától délre a bolgárok szeptember 17-én kiverték az olaszokat Matnica és Poroj falvakból és öt tisztet, valamint kettőszázötven főnyi légénységet foglyul ejtettek. **Ludendorff, első főszállás-mester.** (Miniszterelnökség sajtóosztálya.)

Diplomáciai Hindenburg.

(A képviselőház ülése.)

(Távirati tudósítás.)

Beöthy Pál elnök délelőtt fél 11 órakor nyitotta meg a képviselőház ülést. Az igazoló bizottság bemutatta Nagy Vince szatmári képviselő mandátumát és öt igazolt képviselőnek jelentették ki.

Ezután a Ház áttért **Andrássy Gyula** gróf és **Apponyi Albert** gróf indítványainak tárgyalására.

Elsőnek **Nagy Vince** szólalt fel, aki szűzbeszédet tartott, azt hangoztatta, hogy az események kényszerítették őt felszólalására, mert a lövészárkok üzenetét hozza. A lövészárkok népe, ha török, ha szakad, végigküzdje ezt a háborút. Visszajövet azonban látni akarja, mivel hálálja meg ezt az ország nekik. Beesületes, demokratikus birtokreformot és általános választói jogot követel a lövészárkok népe. Az itthonmaradottak pedig azt kívánják, hogyha kivertük az országból az ellenséget, igyekezzünk a békét megkötni. A kormány iránt bizalmatlan és elfogadja **Andrássy** és **Apponyi** indítványait, valamint **Palavicini** határozati javaslatát.

Holló Lajos beszélt ezután. Azt hangoztatta, hogy a függetlenségi politika elvi szempontjából a delegációk összehívásának kérdését mérlegelve, akkor csak az **Apponyi** féle indítványt fogadhatja el, mert az közelebb áll hozzá. Hosszasan beszélt az oláh háború előzményeiről, amelyek lefolyása alatt a külügyminiszter bizonyosságot tett arról, hogy nem tudja kellőképpen betölteni a helyét. Élesen bírálja a hadvezetőséget, megdöbbenőnek tartja, hogy a hadvezetőség hibáit csak az ellenzéki oldalról bírálja. Ebben a végzetes időben oly parlamenti többségünk van, amely nem áll a helyzet magasztán és nem akarja korrigálni a hibákat. Egészséges és győzelmes békét sürgetnek. A magyar harci vitézség köztudomása, az egész világ róla beszél. A miniszterelnöknek igaza lehet abban, hogy a delegációk összehívása felesleges, de ez csak azt bizonyítja, hogy a parlamentnek kötelessége dönteni a nemzet sorsa és annak minden intézménye felett.

Ezután **Héderváry Lehel** azért hibáztatja a kormányt, mert a hadifoglyaink és a külföldre internált magyarok sorsával nem törődik. Már pedig ezek rossz bánásmódban részesülnek. Ezekkel csupán Németország törődik és ezért volt lehetséges, hogy Amerikában a magyarokat arra kényszerítették, hogy a municiógyárakban dolgozzanak az entente részére. Ameriká-

ban 2 millió magyar él és a külügyminiszter ur mégsem töltötte be az Egyesült-Államoknál a nagykövetségi állást. A külügyminiszter egyáltalában nem is foglalkozott ezzel a kérdéssel. Fura, hogy **Apponyi** és **Andrássy** indítványairól megengedik a vitát, de már a vita megindulása előtt a miniszterelnök pártkérdéssé teszi az indítványok leszavazását. A képviselőház ebben a háborúban teljesen elszakadt a választó közönségtől és époly távol áll a társadalomtól, mint a lövészárkoktól. A miniszterelnök komoly, erős és konok egyénisége ránehezedik a béklyóba vert kormánypártra, amely a jelen komoly időkben eltűri, hogy az energia nélküli kormányzás következtében a dolgok poshadjanak és a felelősséggel játékot üzzenek. A történelem ítéletére nem várhatunk. A többség által eldöntött felelősség értéktelen. A kormányon fásultság vett erőt, mindenki csupán a haretéri híreket lesi, de a frontmögötti talajra senki sem gondol. Nem törődnek azzal, hogy mi lesz, hogyha katonáink hazajönnek a lövészárkokból és azok majd jogot és kenyeret követelnek.

Zlinszky István 2 esztendei távolléte után először szólal fel és elsősorban is hálával emlékezik meg a spanyol vendégszeretetről. Hazatérésekor meglepte a parlament, amely adójavaslatokat tárgyal és a sajtó, amely a Hőfer jelentések közlésében merítette ki tevékenységét. Ugy látja, mintha a parlament nem lenne többé a nemzeti élet szerve, a sajtót pedig teljesen megbénították. A miniszterelnök szerint a hibák hangoztatásával ellenségeink malmára hajtjuk a vizet. Ennél sokkal nagyobb hiba a takargatási politika, mert céltalan. Németországban szabad angol és francia lapokat árulni és így Magyarországot hermetice elzárták és a sötétben tapogatózunk. Csak a parlament és a sajtó nyújthat erőt és támaszpontot, ez a két szabad fórum megnyithatná a nemzet szemét. Rámutat arra, hogy az ipar és kereskedelem terén a jövővel semmit sem törődünk, holott fel kellene készülnünk a bekövetkezendő komoly időkre. Élesen bírálja a hadvezetőséget és a diplomáciát. A hadügyi kérdésekben tényleg csupán a hadvezetőség illetékes dönteni, ámde akkor igazolják is őt az események. A tapasztalatok nemesak azt bizonyítják, hogy a kritika szükséges, hanem azt is, hogy a kritika elmulasztása bűn lenne. Külföldi példákra hivatkozik, amelyeket követendőnek tart. Sajnálja, hogy a diplomáciai téren is nem született meg egy **Hindenburg**. A baklövéseket akkor bizonyára kellő időben jótették volna. A benyújtott indítványokat szükségeseknek tartja és ezért elfogadja.

Elnök a tanácskozásokat délután 4 óráig felfüggesztette.

A délutáni ülést **Szász Károly** alelnök nyitotta meg. **Laelne Hugó** egy röpiratot ismert, melyben egy névtelen közös hadseregbeli tiszt azt jósolja, hogy a háború után a monarchia szétzúlik. Magyarország már is megtagadta — a röpirat szerint — az engedelmességet és a háború után teljesen elszakad Ausztriától. Ausztria a német Bundeszathoz fog csatlakozni. Azt a tisztet, a ki ezeket írta, nem büntették meg, sőt előléptették. A felszólaló követeli a miniszterelnöktől, hogy hasson oda, hogy ezt a könyvet Ausztriában kobozzák el. A hadseregnek adjanak magyar zászlókat és magyar jelvényeket. Fejtegeti ezután, hogy az osztrák ezredek magyar katonákkal egészítik ki és a haditetteket, mint az osztrákok hőstetteit tüntetik fel. A javaslatokat elfogadja. Ezután a Ház az interpellációkat hallgatta meg.

LEGUJABB.

Röggel 4 órakor érkezett jelentés.

Genf. Párisból jelentik: **Briand** a kamara mai ülésén kijelentette egy hosszú beszédben, hogy nem tudja elhítenni az országgal, hogy ma békét lehetne kötni, mert az lealacsonyító béke lenne. A beszédet plakátirozni fogják.

Berlin. A negyedik görög hadtest tartózkodási helyéül Görögöt jelölték ki.

Zürich. Bukarestből jelentik: A román haderőt teljesen átszervezték, mert a Dobrudzsában levő haderő nem tudja tartani a **Csernavoda—Konstanza** vonalat. Valószínű, hogy az erdélyi frontról hoztak ide több hadosztályt.

Berlin. Krisztiániból jelentik, hogy Anglia végleg elzárta Norvégia lisztbevételének összes utjait.

Rotterdam. Konstantin görög király fogadta az Associated Press tudósítóját. A király elsötétített szobában nyugodtan pihent, mivel még gyengélkedik. *Görögország hajlandó — mondotta — az ententehez csatlakozni, de még nincsenek kellő biztosítékok arra, hogy nyerhet-e oly előnyöket, amelyek a rizikót és az emberélet veszteséget, melyet az esetleges háború megkövetel, megérik.* Elismerem, hogy a bolgár betörés és Románia csatlakozása az ententehez olyan tényezők, amelyek alkalmasak a görög politika megváltoztatására. E tényezőket mostan mérlegelik s ettől függ Görögország állásfoglalása. A döntés órája ütött.

Stockholm. A kisenevi kormányzóság hivatalos lapja felszólítja a bolgárokat, hogy kergessék el a hűtlen **Ferdinánd** cárt és kiáltásuk ki a köztársaságot, elnökül pedig **Ratkó Dimitriev**et.

Luganó. A **Secolónak** jelentik Bukarestből: Hivatalosan beismerik, hogy a román Dunapart az ellenség arénájában áll. A **dobrudzsai orosz sereg** vezére főhadiszállását **Rénibe** helyezte át. **Konstanza** és **Bukarest** közt az összeköttetés megszakadt. A városban egész nap hallatszik az ágyudörgés.

Szofia. Hivatalos. Florináért folyó harcok ránk nézve kedvezően alakulnak ki. Az ellenséget nagy veszteséggel visszavertük. A román fronton **Maralumanuk** és **Tuzla** vonalon az ütközet mindkét részről a legnagyobb elkeseredettséggel folytatódik. Az ellenség tartja hatalmasan megerősített állásait.

Grósz Józsefné kitüntetés. A hivatalos lap mai száma közli a következő királyi kéziratot: „Személyem körüli magyar miniszterem előterjesztésére **Grósz Józsefné** született **Weisz Teréz** lippai lakosnak, a közjótékonyosság terén szerzett érdemei elismerésül, a koronás arany érdemkeresztet adományozom. Kelt Bécsben, 1916. évi szeptember hó 14-én. **Re-renc József** s. k. **Rosznér Ervin** báró s. k.” — **Grósz Józsefné** kitüntetését nemesak Lippán, de az aradi előkelő körökben is szinte örömet kelt, mert az aradi jótékony akciókból is részt kér a nemesen gondolkodó nőről, aki a háború alatt is sok könyvet szántott fel és sok nyomort segített enyhíteni.

Csernavoda néhány nap múlva elesik.

(Ágyutüzben utaznak az oláhok Bukarestbe.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Amsterdam. Bukarestből jelentik: A Konstanza-Bukarest között közlekedő vasutvonalon megszűnt a forgalom, mert a német nehéz útegek Csernavoda körül már tűz alatt tartják az itt közlekedő vasutakat. Bukarestben rettenetes nagy félelem uralkodik, mert jól tudják, hogy az egyesült német-bolgár hadsereg néhány napon belül hatalmába kerítheti Csernavodát.

Budapest. A Pester Lloydnak jelentik a sajtóhadiszállásról: Erdélyben és Magyarország délkeleti részén kedvezően folynak a szövetséges csapatok hadműveletei. A hadműveleteket a Bisztricia és a Petrosul hegyek táján sűrű havazás lassítja. A tűzértség szállítása a havazás folytán megnehezült. A Görgényi hegyekben is erősebb már az ellenfelek érintkezése.

Bern. A Temps katonai kritikus írja: Németország egyik legkiválóbb tábornokát, Mackensent küldte a Balkánra. Nagy ellenségünk tehát nem csak a mi hibánkba és nem tekinti a balkáni frontot másodrendű harcfrontnak. Mackensen kitűnő taktikus és ott csapott le a Dobrudzsában a legnagyobb erővel, ahol az orosz és román csapatokat a legérzékenyebben találhatta. Kérdés, hogy nem később-e el a szövetséges seregek hadvezetősége, amely most küldi oda a megerősítéseket.

Secretane ezredes írja a Gazette de Lausanne-ban: A nagy dobrudzsai német-bolgár győzelem jelentőségét ma még csak találgatni tudjuk. A döntés nyilván Szilisztriánál következett be. Ott a Duna nem olyan széles, mint Tutrakánál, de északi partja osupa mocsár. Egy országut vezet onnan Calarasiba, ahonnan Ciulnitán keresztül megy a bukarest-konstanzai vasutvonal. A Dunán át hidat verni és átkelni tulságosan merész vállalkozásnak tetszik, mert az előrenyomuló oroszok hátbaphatnák a német-bolgár csapatokat, de az is igaz, hogy Szilisztriából Mackensen serege igen könnyen az orosz sereg hátába kerülhetett. Mindenesetre emésztő kíváncsisággal várjuk a dobrudzsai harcokról szóló részletes híreket. Annyi bizonyos, hogy ma a balkáni félszigeten a bolgárok az urak.

Amsterdam. A Tijd katonai szakértője a következőket írja: Az erdélyi események különösen figyelemre méltók. Románia Erdély birtokáért megindította rablónadjarát. Másrészt pedig Oroszország az erdélyi támaszával saját helyzetén akart javítani. Az oroszok és oláhok ugyanis a magyar-osztrák front déli szárnyát szerelnék átkarolni. Amde az oláhok sikere csupán látszólagosak voltak és talán a hadüzenetkor a déli Kárpátok megtámadásával megindíthaták volna a monarchia csapatainak déli szárnyát, most már azonban ettől eltekint.

Rotterdam. A pétervári lapok arról értesülnek, hogy a dobrudzsai entente csapatok főparancsnokául Pau tábornokot fogják kinevezni.

Stockholm. A Svenska Dagblad összehasonlítja a francia-angol offenzíva méterről-méterre való előrehaladását Mackensen diadalmas előretörésével és kimutatja, hogy Szilisztria és

Tutrakán eleste után a nagy területnyerés döntő győzelem a nyílt csatában, míg a nyugaton az emberáldozatok sorozata alig pár méternyi területelhódítást és helyi sikereket eredményezett. A lap megállapítja, hogy a németek nemcsak erősebbek, ügyesebbek és vakmerőbbek, hanem kitartóbbak és szívósabbak az ellenfeleiknél.

Zürich. A Daily Telegraph szeptember 9-én, tehát három nappal az esemény után adja csak tudtul Tutrakán elestét. A lap közöl egy Reuter jelentést, mely szerint Tutrakán egy nyolcezer lakósu kis város, földből készült védő művekkel, de nem jelentékeny erősség. A tutrakáni visszavonulás nem meglepő. Ha a bolgárok és törökök azzal dícsékesznek, hogy Dobriónál jelentékeny orosz és oláh csapatokat vertek meg, rámutat arra, hogy egyáltalában kétséges, vajon érintkezésbe kerültek-e más csapatokkal, mint az orosz-oláh sereg előretolt osztagaival. Ezzel szemben az oláhok erdélyi előnyomulása gyorsan halad előre. Az oláhok már több, mint száz várost és helységet foglaltak el. A lap katonai levelezője a tutrakáni visszavonulást, mint a román hadvezetőség különös katonai eredményét tünteti fel. Az oláh hadvezetőség szándékosan kockáztatta meg a dobrudzsai vereséget, anidőn csapatait Magyarország ellen indította és ezzel lovagias, katonás gondolkodásának adott kifejezést. Nem lehet eléggé helyeselni az oláh fővezér áldozatkész magatartását, mellyel oláh terület feladására is hajlandó volt, csak hogy döntő ponton teljes erővel léphessen fel.

Ellenzéki vezérek a parlamenti vizsgáló bizottságról.

— Távirati tudósítás. —

Budapestről táviratozza tudósítónk: Andrássy Gyula gróf, Palavicini ögrófnak tegnap a parlamentbe benyújtott ama indítványáról, hogy az erdélyi eseményeknek megvizsgálására a felelősség megállapítása céljából, bizottságokat küldjenek ki, a következőképp nyilatkozott egy újságíró előtt:

— Az indítványt helyesnek tartom, mert természetes, hogy tisztázni kell, kit terhel a felelősség az erdélyi eseményekért. A tisztázásra legalkalmasabb mód a bizottság kiküldése. Így történik ez Angliában is. A bizottságnak nem kell elsietnie a dolgát, nem akut a feladata és ki tudja deríteni az igazságot és ez feltétlenül szükséges is, hogy megtörténjék. Kíváncsiak vagyunk, ki tulajdonképpen itt a felelős. És ez a kíváncsiság teljesen érthető is.

Apponyi Albert gróf szintén teljes mértékben helyesli az indítványt. A határozati javaslat szövege magában foglalja annak megindokolását is: Ami hozzá adnivalóm lesz — mondotta — azt majd záróbeszédemben ki fogom fejteni.

Zichy Aladár gróf úgy nyilatkozott, hogy az indítvány nagyon helyes. Legjobb lett volna, hogyha a kormány tett volna előterjesztést egy parlamenti bizottság kiküldésére. Vannak akciók, amelyeket nem az ellenzéknek kell megkezdnie, ilyen például az erdélyi események okainak megvilágítása. Minthogy a kormány nem teljesítette feladatát, az ellenzék hárul a kötelesség. Ez nem pártkérdés, hanem

közérdek. Remélem, hogy a kormány ugyanígy fogja fel a helyzetet és hozzáfog járulni a bizottság kiküldéséhez.

Vázsonyi Vilmos szintén helyesnek és szükségesnek tartja a bizottság kiküldését. A kormány — mondotta — dilemmában van Burián nyilatkozata miatt. Ebből a szituációból ki kell vergődni. Vagy igaz az, hogy tudták, hogy Romániával háborúba keveredünk, vagy nem tudták róla. Ha nem igaz, akkor Burián nem mondott igazat. Hogyha nem tudták, akkor diplomáciánknak a Midás-vaskeresztje jár. Ha pedig tudták róla, akkor a hadvezetőség és a kormány felelőssége vonása elkerülhetetlen lesz. A hadvezetőség azért, mert Erdélyt nem védelmezte meg úgy, amiként a bolgárok megtudták védeni Dobrudzsát, a kormány pedig azért, mert Erdély evakuálásakor milliárdokra menő nemzeti vagyont elpusztult.

Ha Hindenburgjuk volna!

(Görögország és az entente.)

— Távirati tudósítás. —

Genf. A venizelista sajtó legutóbbi kirohanása azt mutatja, hogy a Kalo-geropoulos miniszterelnök a Venizelos pártiak számításait keresztül huzta. Venizelos ugyanis Kréta, valamint a többi szigetek lakosságára bizonyított tervei keresztülvitelénél és ezekkel már azt is elhitette, hogy a kormány át fogja helyezni székhelyét Athénből Szalonikibe.

Genf. A Daily Mail jelenté Athénből: Az új görög kormány harminc Venizelos párti, vezető állásbajlelvő állami hivatalnokot, állástól elmozdított, mivel azok megsértették Görögország semlegességét. Az entente követel e rendszabály ellen már is tiltakoztak.

Athén. A Reuter-ügynökség jelenti: A külügyminiszter ma fogadta a diplomatákat, akik üdvözölték kinevezése alkalmából. Az entente követek azonban nem jelentek meg.

London. A Timesnek jelentik Athénből: A külügyminiszterium közli, hogy az a kormánynyilatkozat, amely szerint a kabinet politikai jellegű lesz, olyképp értendő, hogy a kabinet képviselőkből alakult meg és hogy az országgal szemben cselekedeteiért teljes felelősséget fog vállalni. A kabinet az ententenak júniusi jegyzékét, mivel azt az akkori miniszterelnök, Zaimis is elfogadta, szintén elismeri.

Rotterdam. A Times vezérekében a következőket írja: A görög miniszterelnök egyik nyilatkozatában entente barátak, a másikban jóakaratu semlegesnek vallja magát. Az események olyképp folynak le, hogy az entente körökben az a meggyőződés alakult ki, hogy Görögország játékot űz az ententével.

Luganó. Buonini olasz tábornok az „Idea Nazionale“-ban azt írja, hogyha a négyesszövetségnek egységes főparancsnoksága lenne, akkor előre tájékoztatva lettek volna az oláh beavatkozásról, számolhattak volna annak a harcerekre, különösen pedig a hadüzenetnek a szaloniki-i frontra gyakorolt kihatásával, kellően felkészülhettek volna és ugyanazon célért egyszerre megindíthaták volna akciójukat. Mindezek azt bizonyítják, hogy a négyesszövetség haderőit egységes főparancsnokság alá kellene végül rendelni, hogyha Hindenburgjuk volna!

Bark orosz miniszter a háboru gyers befejezéséről.

— Távirati tudósítás. —

Stockholm. Bark orosz pénzügyminiszter itt tartózkodása alkalmával — Londonból tért vissza hazájába — fogadta az újságírókat és a következő szenzációs kijelentéseket tette.

— *Lehetséges, hogy lesz téli háboru, de sok jel szól ellene. Sem nálunk, sem ellenségeinknél nincs semmi olyas, ami a békére kényszerítene bennünket, sőt ennek az ellenkezőjéről lehetne beszélni a háboru miattunk akár még évekig elhúzódhatik. Más okai vannak annak, amelyek valószínűvé teszik, hogy a háboru gyorsan véget ér. Sem az a terv, hogy Németországot blokáddal kényszerítsük térdre, sem a katonai bekerítés nem vezetnek a kívánt eredményre. A harc tovább tombol és egyik fél sem dicsekedhetik azzal, hogy említésre méltó döntést tudott volna kicsikarni. A háboruban azonban a katonai kérdések mellett, ugyebár, vannak pénzügyi-technikai kérdések is. Ez utóbbiak, minél tovább tart a háboru, annál bonyolultabbá válnak. Van egy katonai hadjárat, amely megőrli a viselőit, de épen ilyen eredménnyel jár a pénzügyi háboru is. Ostoba optimizmus lenne annak a vitatása, hogy vajjon melyik fél viselhet egy ilyen pénzügyi megőrli háborut nagyobb reményével a sikernek, a másik ellen. Ugyanannyi kilátása van a központi hatalmaknak ebből a szempontból, mint nekünk. Az ellenségeink háboruja olcsóbb, mint a miénk. Minél tovább tart a háboru, annál kedvezőtlenebbül alakul a mi pénzügyi helyzetünk. Ki kell tehát tűzni egy célt, amelyen túl nem szabad haladni. Ezt nemcsak mi látjuk be. Nem szabad oda tejlődniük a dolgoknak, hogy Európa*

annyira eladósodjék, hogy gazdaságilag Amerikától váljék függővé.

— *Általánosságban azt mondhatjuk, hogy Oroszországban nagyon kis mértékben érezhető már csak az ellenségeink elleni gyűlölet. A háboru első idejének szenvedélyessége helyébe már régóta egy nyugodtabb feltogás lépett. Nem tekinthetők az orosz újságok megnyilatkozásai, az orosz nép megnyilatkozásai gyanánt. Az orosz kereskedővilágban igen erősen megnyilatkozik az az akarat, hogy lépünk ismét jó viszonyba mostani ellenségeinkkel, noha kívánjuk a középponti hatalmak legyőzését, de csak azért, mert fenn akarjuk tartani Európában az erők egyensúlyát. De csak ezt. Németország összetörésére ma már senki sem gondol. Sőt. Vannak igen befolyásos és a cár által szívesen meghallgatott politikusaink, akik azt tartják kívánatosnak, hogy egy erős Németország legyen erős Oroszország mellett. Kezdi a dolgokat előítélet nélkül szemlélni. Ez ugyan csak egy sziptoma, de mindenesetre örvendetes. Azt hiszem — és ez azonban csak tisztára személyes véleményem — hogy noha Románia közbelépése által a helyzet komplikálódott, lehetőségessé vált, hogy elhangozzanak a megértésnek első megnyilatkozásai.*

A miniszter eme valóban szenzációs kijelentéseivel egyezik a ma orosz körök felfogása, s, akik Sassonov bukása óta minden erejükkel azon fáradoznak, hogy az orosz politiká jőzanabb utakra tereljék. Az orosz közhangulat megváltozása már nem késhetik soká. A legújabb haretéri események, siettetni fogják a kijőzanodást.

Marosvásárhely és Héviz között.

(Olesó élet a haretér közelében.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Az erdélyi kormánybiztos helyettese, gróf Bánffy Miklós, a napokban Marosvásárhelyen tartózkodott. Gróf Bánffy Miklós mindenütt személyesen győződött meg arról, vajjon a kormánybiztos intézkedéseit végrehajtották-e. Szemlelőként az egész vonalon megnyugtató képeket talált: a kormánybiztos utasításait a hatóságok gyorsan foganatosították és elkövettek minden lehetőt a polgárság érdekében. A menekültek elszállítására a veszélyeztetett területeken folyamatban van, az élelmezési és éjjelezési állomások jól működnek és mihelyt a forgalmi akadályok elháríthatók lesznek, az egész menekülési szállítást lebonyolítják. Mindez 5-6 napon belül megtörténik. Egyidejűleg előkészítő intézkedéseket tettek az értékeesebb anyagok: termény, állatállomány, gépek stb. elszállítására s erre nézve egy részletesen kidolgozott program van készülőben.

A menekültek közül többen azon óhajuknak adtak kifejezést, hogy szeretnének visszamenni a kiűritett helyekre, hogy onnan egyet-mást még elhozhasznassanak. A kormánybiztos figyelmezteti ezen menekülőket, hogy a kiűritett és veszélyeztetett területekre ne kíséreljék meg a visszautazást, mert ezen szándékukban megakadályoztatnak. A veszélyez-

tetett területekre senkinek sem szabad visszamenni. A menekültek igyekezzenek elutazni a részükre kijelölt vármegyék területére.

Marosvásárhely különben ma igen olesó város. Nincs köszönet benne, szomorú körülmények az okozói, de mégis ugy van: a marosvásárhelyi piac a multhoz képest hihetetlenül olesó lett. A falusi nép olyan árban ad tul terményvein, mint soha, a tegnapi heti piacon libát 4 koronáért, pár csirkét, elsőminőségűt 6-7 koronáért, gyengébbet 2-3 koronáért, a paradicsom vékáját 1 koronáért lehetett venni s hasonlóan olesó lett a gyümölcs is. A földmívelési miniszteri kirendeltség és a vármegye is, a keresletnél jóval magasabb kínálat láttán táviratilag hívták fel Bácsy budapesti polgármester figyelmét, hogy ezekből az olesó és feles készletekből a főváros szerezen be, de a főváros nem nagyon kapott az alkalmon.

Maroshéviz és Marosvásárhely között nyugodt, rendes polgári élet folyik. Szászrégenben nyugodtabb, mint itt. A szászok derék városa a frontnögöitség minden jelét felvette, de aránylag is kevesebb a becsukott tüzet, mint Marosvásárhelyen, a vagyonosabb lakosság egy része, főleg a nők és a gazdag privaték. — amiből sok van, eltávoztak, azonban pániknak, ijedelemnek nyoma sincs és e tekintetben például szolgálhat a hadszíntérhez közeli város viselkedése sok más városnak. A más megyei menekültek már alig érkeznek oda, újabban más felő vannak irányítva és éppen ezért az állatátvevő bizottság Székelyudvarhelyre tette át székhelyét. Siffbaumer polgármester és a városi tanács a menekültek ellátása körül elismerést érdemlő buzgalommal járt el, pénzt osztottak ki, ahol szükség volt rá és a Bátház-téren fűtek számukra. A régeni alsó

és felső járás fűszolgabirái is megfelelő gondoskodással jártak el e téren, a vármegye által rendelkezésükre bocsátott összegekből.

A katonai és polgári hatóságot a polgári lakosság is nagyszerűen támogatta. Szászrégen minden házában éjjel-nappal sütöttek, több mint 13000 darab kenyert állítva elő. Különben a menekültek nagyrésze a magával hozott élelmiszerekkel is bőven el volt látva. A két régeni járás területén a hadiérdek parancsolta kiűrités a lakosság vagyonaának legteljesebb megóvása mellett, csendes tempóban folyik. Van község, amelynek népe háromszor is visszatért, alig lehet őket elmozdítani és a környék tulnyomó részén a rendes gazdasági munka folyik mindenütt.

Vannak menekültek, akik Szászrégenben telepedtek meg. — Székely-Kaálban mintegy negyven gergyói család talált új otthont, részint bérletben, részint felehaszonra bérletet vállaltak és szorgalmasan dolgoznak. — Általában az egész vidék nyugodt, tudja, hogy az ellenség a megyében egy lépést se haladt előre.

Szász József marosvásárhelyi főispán vasárnap Szászrégenben járt, ahol személyesen győződött meg a város nyugodtságáról, a polgármester és a két régeni járás fűszolgabíráinak kiadott rendeletek helyes és célszerű végrehajtásáról és a velük folytatott megbeszélés, utalgatás után visszaérkezett Marosvásárhelyre, délután pedig Mezőbándra ment ki a főispán.

IRODALOM ES MŰVESZET.

* **A Gésa szerelme.** (Drámai újdonság az Urániában.) Egy vonzó, bájos művészi drámát mutatott be tegnap a színház, a mely a maga meseszövéseben, kiállításában igazán az évad kimagasló eseménye. A mit a Gésák életéről, szenvedéseiről olvastunk, színpadon láttunk, az mind, mind egy megtöstestítve jelenik meg a filcu, tökéletes rendezésben és kiállításban. A Gésa, a kinek forró, de rövid a szerelme, a kit mindenki szeret, de mindenki elhagy, a ki csak szerelmének átkával és szenvedéseivel emlékezhetik: ennek a Gésának a története vonul el szemünk előtt. Régi mese, de mégis új, mert mindig újabb és újabb momentumok markolnak be szívünkbe és érzéseink telve van rokonszenvel és érdeklődéssel kíséri a kis japánleány történetét. Az a pazar bőkezűség az a fény és pompa, mellyel a film ki van állítva, mintegy ellentét, mintegy világos keret ahhoz a sötét történehez, mely benne lejátszódik. — *Franceska Bertini*, kit a közönség már rég kegyeibe fogadott és a ki az „Odette” óta kimondottan az aradi közönség kedvence, legközelebb a „Kaméliás hölgy” Dumas mesterművében fog fellépni az Urániában.

* **Nordisk-újdonságok az Apollóban.** Nem győzzük elégszer hangoztatni, hogy a kinematográfia küzdelmes versenyében ma is a Nordisk-filmgyár áll legelől. Hiába minden versengésnek, egyetlen filmgyár sem tud olyan művészi képeket produkálni, mint a Nordisk-filmgyár, amely kifogyhatatlan az invencióban. Ma ismét két Nordisk-újdonságot mutatott be az Apolló-színház: „A királynő barátja”-t és a „Beestelen gróf”-ot. Mind a két kép annyira tökéletes művészi munka, hogy a legkényesebb igényeket is kielégíti. A meseszövések meglepően eredeti s az első jelenettől kezdve mindvégig fogva tartja a nézőt. Egy-egy jelenet olyannyira idegizgatóan érdekfeszítő, hogy halálos csend áll be a nézőtérben. A filmek kiállításáról elég annyit mondani, hogy Nordisk-képek. A mai premier publikuma, amely mint minden Nordisk-előadáson, ma is megtöltötte a nézőteret, legnagyobb tetszésének adott kifejezést. Csütörtökön még az említett filmeket vetíti az Apolló-színház, pénteken pedig ismét egy új Nordisk-száger: „Az áruló-szerep” megy Ebba Thomsennal.

* **Az Aradi Tükör** néhány nap mulva jelenik meg. Az Aradi Tükörnek ez a száma ket-tős szám lesz s nagy terjedelemben fog megjelenni.

Stürgkh és Kramarz.

(A csehek viszonya az osztrák miniszterelnökhöz.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

A képviselőházban tegnap, mint az Aradi Közlöny megírta, *Szmrecsányi György* azt mondotta, hogy az osztrák pártok mind kívánják a parlament összeülését, de *Stürgkh* gróf osztrák miniszterelnök nem akarja összehívni a csehek miatt. Ez — mondotta *Szmrecsányi* — nem felelhet meg a tényeknek és bebizonyította, hogy a cseheknek semmi okuk sincs arra, hogy a miniszterelnökkel szemben bizalmatlanok legyenek. A képviselő vállalkozott arra, hogy beigazolja, mennyire hálára vannak kötelezve a csehek *Stürgkh*nek. Az országgyűlési napló szerint *Szmrecsányi* így mondotta ezt el:

— Amikor dr. *Kramarz* cseh reichsrati képviselő a bécsi hadosztálybiróság előtt helyt állott az ellene emelt vádakért — tudvalevőleg halálra ítéltetett — akkor ott kihallgatták az osztrák államférfiakat, élükön gróf *Stürgkh* Károly miniszterelnökkel. Be fogom igazolni, hogy *Stürgkh* miniszterelnök ur ekkor mutatta ki hajlandóságát a csehek irányában és hogy a cseheknek, igenis, minden okuk megvan arra, hogy őt támogassák úgy a reichsratban, mint a reichsraton kívül is. Ne tessék engem félreérteni. Én most nem a csehek dolga felett akarok kritikát gyakorolni, csak előbbi állításom igazolására leszek bátor a következőket felolvasni. (Halljuk! Halljuk!) Meg kell jegyeznem, hogy ezt a katonai köztudó mondotta (olvassa):

„Ebben a tereben az állami közigazgatás legmagasabb tényezői élükön, *Öexcellenciája* a császári királyi miniszterelnök jelentek meg, mint tanuk. Az általános érdeklődés feszült figyelemmel leste ezeket a valóságokat, amelyben egyenként és összefoglalva, világosan jelentkezett a mi politikánknak felfogása és iránya. Ünnepies történelmi pillanatok voltak azok, amelyekben nemcsak, hogy meghallották a tanunak minden szavát, hanem figyelték minden mozdulatát és minden arckifejezését. Majd így folytatja (olvassa) „*Eme* magas állami funkcionáriusok egyike sem foglalt állást a vádlottak ellen. Mindegyikük különös jóakarattal tanúsított a vádlottal szemben és még akkor is, amikor terhelő tényeket megerősített, azt akarta bizonyítani, hogy *Kramarz* doktor vádlott legalkább is jóhiszeműen járt el.” Végül (olvassa) „*Ha* *Öexcellenciája* a császári királyi miniszterelnök, mint tanu több óras előadásban a legnagyobb jóakarattal mondotta el és jellemezte a vádlottak minden cselekedetét és minden politikai működését, amelyet a kormánytöbbség érdekében fejtettek ki, akkor a magas haditörvényszéknek vizsgálnia és önállóan meg kell ítélnie eme eljárásnak indokait és célját.” És végül (olvassa) „*Öexcellenciája* a császári és királyi miniszterelnök ur kijelentette, hogy az ő subjektív meggyőződése szerint semmi esetre sem nyerte azt a benyomást, mintha *Kramarz* doktor a külpolitika vezetését ebből a szempontból támadta volna, vagy a külpolitikának egy más irányzatát követelné, csak azért, mert egy idegen államnak az érdekében saját államának kárát óhajtáná!”

— Világos, hogy ez valóságos védbeszéd volt *Kramarz* mellett. Én a dolog érdemébe nem megyek bele. Kötelességem ezeken felül rámutatni arra is, hogy *Stürgkh* miniszterelnök *Kramarz*val ennek vizsgálati fogsága alatt is állandó érintkezésben volt. Nálam van egy aktu. egy jelentés egy magas katonai

parancsnoksághoz ment, annak az urnak részéről, aki annál a látogatásnál jelen volt. Ez aktában a következők foglaltatnak (olvassa):

„*Kramarzné* asszony ma meglátogatta urát, *Kramarz* Károly doktort és úgy nyilatkozott, hogy tegnap *Stürgkh* gróf ökegyelmességénél volt és vele férjének bűnügyéről beszélt és hogy a grófnak megmondotta, hogy *Kramarz* dr. az elfogatási parancs miatt panaszt adott be, amire a miniszterelnök azt jelentette ki, hogy helyesen csekedett *Kramarz* dr., amikor ezt a panaszt előadta. Ő, a miniszterelnök ugyan a bűnügyi eljárásra nem gyakorolhat befolyást és semmit sem tehet, azonban a panaszról másolatot fog kérni és *Kramarz* dr. érdekében el fog járni. A miniszterelnök *Kramarz* doktorral szemben igen jóindulatu és csodálkozik, hogy *Kramarz* dr.-nak nehezére esik a fogság. Azonban nem mondhat el mindent, amit neki a gróf mondott.

— Menjünk tovább. Itt van két jelentés arról, hogy dr. *Ritter* von *Ertl* Sectionschef, ki köztudomásúlag *Kramarz* legjobb barátja, *Stürgkh*től üzeneteket közöl *Kramarz*val — ezt azonban nem merem pozitíve állítani. Itt van egy jelentés egy látogatásról, mely ugyancsak ezt bizonyítja. Aki tudja azt a bizalmas politikai viszonyt, melyben *Stürgkh* volt a volt csehországi helytartóval, *Thun* herceggel, csodálkozni fog a most ismertető aktán. Ezek a szavak a *Kramarz*-per gyorsírói feljegyzéseiből valók. Egyszerűbbnek tartom felolvasni azt a katonai jelentést, amely szintén *Thun* herceg dolgában intéztetett egy magas katonai parancsnoksághoz (olvassa):

„Jelentik, hogy *Kramarz* dr. és társai ellen folyamatban levő bűnügyben a következő fontos esemény történt, amelyről tekintettel politikai jelentőségére, jelentés történik. 1916 január 20-án megjelent *Thun* herceg ő magassága, Csehország egykori helytartója, mint a védelem által bejelentett tanu és azt vallotta, hogy sohasem vette észre, mintha *Kramarz* dr. államellenes magatartást tanúsítana és sohasem vette észre, mintha a lakosság hangulata azon okokból változott volna meg, amelyek a most folyó főtárgyalás alapjául szolgáló vádiratban vannak felsorolva, vagy mert a vádlottak és velük egyenlő gondolkodású személyek aknanunkájára lehetne visszavezethető.”

De legjobban megvilágítom e viszonyt, ha magát *Kramarz*ot szólaltatom meg. Ugyancsak a katonai köztudó beszédében idézve van azon levél szövege, melyet *Kramarz* *Thun* herceghez intézett. Ennek vége így szól (olvassa):

„És engedje meg, hogy végül még valamit mondjak. Ha ön az utóbbi években nem lett volna Csehország helytartója és nem támogatta volna önt ez a becsületes *Stürgkh* gróf és nem tudtuk volna önök kettőjére való hivatkozással polgártársainkat osztre és bizalomra szoktatni: akkor ilyen időben egészen másképp állnának a dolgok Csehországban.”

Ez idézeteket azért voltam bátor megmutatni, hogy illusztráljam *Stürgkh*nek Csehországgal való viszonyát és kimutassam, hogy midőn ő arra hivatkozik, hogy ő a Reichsrath összehívását ő felségének a csehek miatt nem proponálhatja, a valóságól igen messzeáll.

Cukrot, petroléumot, szenet és tüzfát Aradnak.

(Sürgős felterjesztés a kormányhoz.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

A román háboru következtében tudvalevőleg a magyar államvasut aradi üzletvezetősége vonalain a minimálisra korlátozták a polgári áruforgalmat és mult hó 28-ika óta Aradon csak a legszükségesebb élelmicikket veszik fel gyorsárúként. Az Aradra és környékére az ország más vidékéről küldendő cikkeket is csak akkor veszik fel és csak akkor továbbítják, ha azok romlandó élelmicikkek. E korlátozás következtében Arad és környékének lakossága ugyszólván az eddig összegyűjtött készletekből kénytelen magát fentartani addig, amíg a polgári áruszállítás ismét szabad lesz ezeken a vonalakon. Sajnos, a kereskedők és a lakosság birtokában levő készletek csekélyek és elkészülhetünk rá, hogy kellemetlen napok következnek akkor, ha sürgősen nem intézkednek a legszükségesebb cikkek Aradra és környékére való szállítása érdekében. Fogytán van a város petroléumja, tüzfája és kőszene. Ez nem azt jelenti, hogy az országból hiányoznának ezek a fontos cikkek, hanem csak Aradon és a környéken nem találhatók meg a szállítási nehézségek következtében.

Hogy remélhető-e e súlyos helyzetben való változtatás és hogy vajjon az aradi kereskedelmi és forgalmi élet irányítói tesznek-e ez ügyben megfelelő lépéseket, erre vonatkozólag kérdést intéztünk *Varjassy* Lajos dr.-hoz, az aradi kereskedelmi és iparkamara főtűkárához, aki a következő figyelemre méltó nyilatkozatot tette az Aradi Közlöny munkatársára előtt:

— A kamarai kerület kereskedői azzal a panasszal fordultak hozzánk, hogy mióta a román háboru kitört, azóta nem juthatnak hozzá a lakosság mindennapi életében elengedhetetlen cikkekhez: a petroléumhoz, a tüzfához, a kőszénhez és főként a cukorhoz. A kereskedők eddigi készletei már elfogytak és most kénytelenek a hozzájuk forduló fogyasztó közönséget üres kezzel visszaküldeni. Természetesen a közönség körében ilyenkor olyan hírek terjednek el, hogy a kereskedők visszatartják áruikat, mert magasabb árakra spekulálnak. A szomorú valóság pedig az, hogy a kereskedők raktárai üresek. Sajnos, eddig az erdélyi hatetéri helyzet lehetetlenné tette, hogy e cikkek számára a szállítást megengedjék. Örömmel konstatáljuk azonban, hogy a hadihelyzet odalenn javunkra változott meg és azt hisszük, most már eredményesen fordulhatunk a kormányhoz ez irányban. Közölhetem, hogy sürgős felterjesztést intéztünk a kamarai kereskedelmi miniszterhez. Részletes felterjesztésünkben kifejtettük a lakosságot fenyegető veszélyt és rámutattunk arra, hogy az említett cikkeket már azért is sürgősen meg kell kapnunk, mert hiszen a menekültek és egyéb idegenek ideözönlése következtében Aradnak és környékének fogyasztása tetemes módon megszorodott. Arra kértük a kereskedelmi minisztert: utasítsa a magyar államvasutak igazgatóságát, hogy az Aradra irányuló petroléum, tüzifa, kőszén és cukorszállítmányok részére soronkívül utaltasson ki vagonokat, mert hiszen a Máv. teljesítő-képessége lehetővé teszi azt, hogy a frontmögötti polgárság szállítási igényei is kielégíthessenek. Arra is kértük a kereskedelmi minisztert, utasítsa az ő ellenőrzése alatt működő cukorközpontot, hogy Arad és környéke kereskedői számára soronkívül küldjön jelentékeny mennyiségű cukrot, mert, sajnos, az itteni készletek elfogytak. Ha Németország vezetői a világháboru harmadik évében is zavartalanul tudják kiszolgálni a polgári lakosságot, akkor a magyar kormánytól is elvárhatjuk ezt.

Miért volt döntő a dobrudzsai győzelem?

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Moraht őrnagy a következőképen jellemzi a dobrudzsai győzelmet:

— A német legfelsőbb hadvezetőség szeptember 16-án azt jelentette, hogy a Dobrudzsában döntő győzelmet arattunk és a bolgár hivatalos jelentés ezt azzal egészíti ki, hogy a harc az ellenség teljes megsemmisítésével végződött. Az oláh, orosz és szerb hadsereg, amely a dobriai csata után észak felé akart kitérni, nem ellenállás nélkül hagyta ott a harcteret. Többször meg kellett törni az erejét s csak ezután sikerült a Kuzgun—Karaomer vonalra öt viaszorítani. Ezért mondja a bolgár jelentés összefoglalóan, hogy a szeptember 12. és 14. közt lefolyt harcok után az ellenségnek még el nem fogott és el nem pusztított csapatai futva menekültek. A „döntő” szót ritkán használják és a hadvezér nagyon jól megmondolja, mielőtt leírja jelentésében. A döntően megvert ellenség a harcok után, vagy futásban van, vagy fogságban van. Így volt ez Belle-Alliancénél és így volt ez Sedánnál. Egy főhadparancsnok mielőtt tovább adja a maga jelentését, alaposan átvizsgálja az alája rendelt csapatok vezetőinek jelentéseit és csak az összeredményből állapíthatja meg, vajon az döntő hatású volt-e? Nem lehet mindenütt jelen és ha elég gyorsan kap is mindenről értesítést, még is többször megtörtént a mostani háború alatt is, hogy valamely harci tevékenységnek döntő hatást tulajdonítottak, noha az az egész harcvonalnak csak egy részére volt döntő hatással. Nem is beszéltek arról, hogy ellenségeink számtalanszor beszéltek döntő győzelemről a keleti és nyugati harcterén és nem beszéltek a „dicsőséges döntések egész sorozatáról”, amelyeket Cadorna szokott a maga hivatalos jelentéseiben felsorolni. A központi hatalmak jelentéseiben is előfordult egyszer-mászor ez a szó. Így például a belgrádi csatáról kiadott jelentésben, amelyről azt hittük, hogy a döntést provokáltuk, de csak annak illúziója volt meg és az első háborús esztendőben, amikor a Vistula és Pilica közt harcokunk.

Mackensen vezértábornagy győzelmének eredménye az, hogy az ellenséges haderők maradványai futva menekülnek, a győztes pedig üldözi őket. A döntő harcra Karaomer—Ottat—Parakioj—Oltina tő vonalon folyt le. Ez a front körülbelül hatvan-nyolcvan kilométer hosszú és északi irányban nyitott kört ír le. A mi jobb és bal szárnyunk körülbelül husz kilométernyire hajlott előre és valószínűleg már a harcok elején fenyegették a kör közepe táján védekező ellenséget. Mostanáig annyit tudunk, hogy kilenc hadosztály állt velünk szemben, ami százötvenezzer harcosnak felel meg. Az ellenség veszteségeit még nem ismerjük, de már feltételezhetjük, hogy igen nagyok voltak. Ezt a feltevést indokoltá teszi a támadó seregek frontjának alakja és az, hogy az ellenség jobbszárnyát oda támasztotta a Dunához, már pedig az mindenütt moosaras part vidékű és sehol sem nyújt alkalmat a menekülésre. Ebből az következik, hogy a küzdelem folyamán az ellenség frontja mindinkább szűkül és az a momentum szűkí azután a megvert csapatok sűrű-zavarát, felbomlását.

Az ellenség nem menekülhet máshova, mint a konstanza-csernavodai vasútvonalra.

Ez a tenger és a Duna közt fekvő terület, alig hatvan kilométer széles és ez alkotja Románia fő életterét, mert Csernavodától Bu-

karestig húzódó sínhálózat bonyolítja le a fekete-tengeri forgalmat.

Erdélyben is megváltozott a helyzet. A tapogatózó oláh előrenyomulás elég időt engedett, hogy elébe álljunk és a román hadvezetőség, ugyyszólván maga adja ki a kezéből az előnyöket, amelyeket az ortvátadással szerzett. Crainicseanu oláh generalisszimuszának igen súlyos a helyzete. Nehezen határozhatja el magát, hogy mit csináljon. Erdélybe vesse e tűzbe főerőjét, amikor hátában az operációs bázisát veszély fenyegeti.

Menekülők iskolája Aradon.

(A hátszegi kereskedelmi iskola.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Az Aradi Közlöny szerkesztőségébe három komoly arcú uriember látogatott el a mai nap folyamán, a kötelességtudás és a munka hősei a front mögötti háborúban. Tanárok, kik — miként régen a vallásüldözések szomorú korában — e világháború közepén magukkal hordozták iskolájukat. „Az állam én vagyok” mondotta egykor göggel a francia király. Ma nem kevesebb joggal mondhatja a hátszegi államilag segélyezett községi felső kereskedelmi iskolának tanári kara: az iskola mi vagyunk!

Magyarországon tudunkkal az első eset, hogy középfokú menekülő tanintézet más városban nyissa meg a tanuló ifjuság számára kapuit. A hunyadmegyei evakuálás a hátszegi felső kereskedelmi iskolát is kimozdította jól megalapozott intézetéből. Épületét, internátusát hadicélokra foglalták el s a tanítványok szétszéledtek szüleikkel az ország különböző részeibe. Legnagyobb részük Aradmegyébe költözött s elhagyta helyét a kötelességet buzgón teljesítő tanári kar is. De ezek az emberek sokkal inkább a kötelességteljesítésre nevelték magukat, semhogy bele tudtak volna törődni a szomorú kényszerűségbe. Balázs Márton, az iskola igazgatója, a város kiűritése után azonnal Budapestre utazott s jelentkezett a vallás és közoktatásügyi miniszternél. A miniszter személyesen közölte vele, hogy szükségesnek tartja az iskola megnyitását s ha ez a mai viszonyok között Hátszegen meg nem történhetné, nyissák meg az iskolát Aradon, amely város a legnagyobb gyűjtőhelye a hunyadmegyei menekülőknek. Egyszerűsre kifejezte a miniszter azt a reményét is, hogy Arad város polgármestere és törvényhatósága, nemkülönben az aradi középfokú tanintézetek igazgatói a legmesszebbmenő előzékenységet fogják tanúsítani a menekülő iskolával szemben. Ezt reméli és elvárja a miniszter Arad város vezető embereitől.

Balázs Márton igazgató két tanártársával, Szentirmay Ivor és Márton Izidor tanárokkal jelentkezett a mai nap folyamán Varjassy Lajos polgármesternél, ki a legnagyobb készséggel ígérte meg támogatását s az igazgatót a részletek megbeszélése végett Somogyi Gyula dr aradi felsőkereskedelmi iskolai igazgatóhoz utasította.

Balázs Márton igazgató elmondotta szerkesztőségünkben, hogy úgy az aradi kereskedelmi iskola igazgatójánál, mint mindenütt a legelőzékenyebb fogadtatásra talált. Megbeszéltek Somogyi igazgatóval, hogy amennyiben lehet, magánházakban keresnek az iskola céljaira alkalmas helyiséget. Közhirre fogják tenni, hogy azok a tanulók, akik ez év folyamán a hátszegi igazgatónál beiratkoztak, jelentkezzenek

az arad-hátszegi kereskedelmi iskolában, hogy így tanévüket megmenthessék. Ha ennek a formának meg lesz a kellő eredménye, elegendő tanuló jelentkezik, a hátszegi iskola ebben a tanévben Aradon fogja tölteni az iskolai esztendőt. Ha azonban a zavaros viszonyok következtében elegendő tanuló nem jelentkezne, a hátszegi iskola igazgatója és tanári kara kész örömmel fog az aradi kereskedelmi iskola rendelkezésére állani.

Balázs Márton igazgató a következő értesítés közzétételére kérte fel az Aradi Közlönyt:

Értesítés.

A hátszegi felső kereskedelmi iskola igazgatósága felhívja azokat a felső kereskedelmi iskolai és női kereskedelmi szaktanfolyami tanulókat, akik a nevezett iskolába már beiratkoztak, vagy oda beiratkozni szándékoznak, hogy Balázs Márton igazgatónál az aradvárosi felső kereskedelmi iskola épületében naponta délelőtt 9—12-ig, — távollévók levél útján is — jelentkezzenek. Kellő számu jelentkezés esetében az iskola Aradon folytatja működését. Az erdélyi menekült tanulók minden tekintetben előnyben és a legmesszebb menő támogatásban részesülnek.

Magyarország kulturális viszonyai nem engedik meg azt a lukszust, hogy iskoláink közül csak egy is szüneteljen s azért e helyen is minden érdekelt félnek figyelmébe ajánljuk a hátszegi felső kereskedelmi iskolák igazgatójának és a tanári karának nemes célú buzgó törekvését.

György király a pincében.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Hamburgból jelentik: Egy norvég kereskedő, aki a legutóbbi Zeppelin-támadás alkalmával Londonban időzött, a következőket mondta el egy újságírónak:

— A londoni élet a sötétség beálltával a pincékben bonyolódik le, mert a Zeppelinektől való félelem miatt a földalatti helyiségekben rendezték be az irodákat, mintatermeket, sőt a mulatóhelyeket is. Éppen egy nagy élelmiszerező cég raktárában időztem, amikor az utolsó Zeppelin-támadás történt. Egymásután számos borzalmas robbanást hallottunk. Egészen közelünkben is lecsapott egy bomba, amely valóságosan megremegtette a földet. Amikor még szinte meg voltunk dermedve az ijedségtől, hirtelen fölriantották a pincehelyiség ajtaját és berontott rajta az angol király a királynéval és a connaughti herceggel, valamint kíséretével. György király néhány perccel előbb érkezett a közeli St.-Pankrass-állomásra és a Buckingham-palotába akart menni. Az udvari automobil azonban csak életveszedelemmel tehetné volna meg az odáig vivő utat, mert az utastet több helyen fölcsakították a bombák és kis híjja, hogy az automobil bele nem zuhant egy ilyen tölcserbe. Lehetetlen volt tovább menni, már csak azért is, mert a védő-ügyek visszaeső lövedékei is veszedelemmel fenyegették a királyi párt. György király a királyné kérésére megparancsolta, hogy a legközelebbi pincében keressenek menedéket. Ez a pince a mienk volt. Amikor a pincébe érkeztek, észrevettük, hogy a felséges pár rendkívül izgatott. Az uralkodó senkihez sem intézett egy szót sem és a királyné idegességében sirva fakadt. A néma esőndet csak a ledobott bombák dördülése szakította meg. A király és kísérete másfél órát töltött a pincében és az egész idő alatt nem szólalt meg.

Petrozsény visszafoglalása.

(Sértetlenek a bányák. — Két törzsorvos az oláh foglyok közt.)

— Távirati tudósítás. —

Budapest. A sajtóhadiszállásról jelentik: **Petrozsény visszafoglalására indult operációkat siker koronázta. Szövetséges csapataink már bevonultak Petrozsénybe és megállapíthatták, hogy az ellenség által a bányákban okozott kár csak igen jelentéktelen.**

Bécs. Az osztrák-magyar-német csapatok Staabs tábornok vezetése alatt újabb ragyogó sikereket arattak. Ide érkezett jelentések szerint az oláh sereg üldözése közben megszállták Petrozsényt. **Energikus lendülettel visszafoglalták a Vulkán-hágót és a szurdoki szorosot. A Vulkán-szoros eleste legközelebb várható. A magyar kormányt értesítették a győzelmekről. A petrozsényi bányatelep ugyszólván teljesen sértetlenül jutott a hős szövetséges csapataink kezébe. Az ellenség üldözése folyik. A délvidék magyar lakosságának lelkesedése leírhatatlan.**

Amint lapunk más helyén említjük, a hátszegi felső kereskedelmi iskola igazgatója, Balázs Márton a mai nap folyamán szerkesztőségünkben járt s érdekesen beszélt el a Hátszegtől délre Rytól—Petrozsényig terjedő harcok történetét.

— Köztudomású tény, hogy a petrozsényi oláh betörés nagyon kis erővel feltartható lett volna. Az oláhok nem a szoroson jöttek be, hanem az ugynevezett csempész utakon özönlöttek le lassan a sötét éjszakában. Annyira jól voltak értesülve, hogy egy elfogott emberük szerint, a vigyázó és őrtálló csendőrök és pénzügyőrök számát is pontosan tudták. Ennek a pontos helyismeretnek a birtokában egy ugynevezett „bravur stílikt” akartak csinálni, s a mi kis néhány emberből álló csendőr és pénzügyőr különítményünket körül akarták fogni és egészben rabul ejteni. A csendőrök csakugyan csak akkor tudták meg, hogy az oláhok a csempészutakon a hegyekről leözönlöttek, midőn körülfogták őket. A magyar csendőr bátorságára, lélekjelenlétére fényes világot vet, hogy egy percig sem gondoltak a megadásra. A kis különítmény parancsnoka azonnal felvette a körülvevő ellenséggel a harcot s a jól ismert terepen igyekezett visszavonulni. Ez a visszavonulás szinte párját ritkító az erdélyi guerilla harcok történetében. Egyetlenegy csendőr sem esett oláh kézre; kettő megsebesült, de társaik azokat is magukkal vitték. Még így is sikerült nekik az oláh csöcseléken

áttörniök. Másnap az oláhok a Petrozsény és környéke felett uralkodó legnagyobb magaslaton a *Dialu-Babein* helyezkedtek el. Ezt igyekeztek megerősíteni, ami természetes is, mert erről a pontról messze vidék fölött uralkodhattak, míg hozzájuk csak nehezen lehetett volna férni, még akkor is, ha megfelelő haderő lett volna, ez azonban nem volt. Ennek a hegynek a birtokában nyomult előre az oláhság. Hogy meddig és hogyan, az a hadvezetés titka, mi csak annyit jelenthetünk, hogy tulmessen a hátszegi vonalon nem mertek előretörni.

Midőn a mi hadseregünk e vonalon is felvonult s megkezdődött a harc az oláh hadsereggel: a kép lényegesen megváltozott. Már az első napokban hátra fordultak a fráterek s egy hét alatt a szövetségesek hadereje a *Dialu-Babei* lába alatt állott. Mi dobogó szívvel, rettegve, reménykedve vártuk a hírt, amely ma végre bekövetkezett. A kölesönt, amint a mai távirat jelenti, visszakapták az oláhok. A szövetségesek hadereje körülfogta a magaslatozt s nem került sok időbe, hogy az egész vidéket urakó hegyről az oláhokat elűzzék és Petrozsényt a mieink újból birtokukba vegyék. *A már tegnap beszállított oláh foglyok közt volt két törzsorvos.* Minthogy az ilyen magasrangu orvosok jó messze szoktak lenni a front mögött, valószínű, hogy a mieink bekerítették az oláh sereg egy részét és elvágták a menekülési útját.

Elmúlt a mámor Bukarestben

Távirati tudósítás.

Berlin. A bukaresti német sajtóiroda vezetője ma érkezett meg Bukarestből. A sajtóiroda vezetője egy újságírónak a következőket mondta el: Az emlékezetes vasárnapon Bukarestben néphangulatot, vagy lelkesedést hasztalan kerestünk. Az nem volt. Románia háboruja nem népháboru, hanem a királynő háboruja. A koronatanács alatt a királynő nyitott automobilon járta Bukarest utcáit. Csupán utcai gyerkőcök és suhancok tüntettek ekkor a háboruért. A többség a hadüzenet hírére megdöbrent és elítélte a kormány hit-szegő politikáját. Még a hadüzenet előtt a bukaresti német cégek és követségek elektromos vezetőiket és telefonvezetőiket elvágták. Az előző napon a román király a német követnek kijelentette, hogy legyen teljesen megnyugodva, nincs semmi és nem is lesz semmi. Hétfőn mindjárt egy Zeppelin támadás volt, mely válasz volt az áru-

lásra. A rémület leírhatatlan volt. A hadüzenet után az összes bankokat bezárták, a németek, magyarok és osztrákok magánvagyonát konfiskálták. Legnagyobb részüket le is tartóztatták. A magyar sörgyár vezetőjét kénkedés címen elfogták és a gyárat és raktárait becsukatták.

Stockholm. Az orosz határról jelentik: A Steagul a következőket írja: Bukarestben a legvadabb hírek keringenek. A győzelmi bizakodás és a diadal mámor már elmúlt. A román főváros ugyan még nincsen komolyan veszélyeztetve, Bukarest lakosságán mégis páni félelem vett erőt. A lap ezután felszólítja a lakosságot, hogy a rémhírek terjesztése helyett inkább a város megerősítésén dolgozzanak. *Az Independance Roumainban Take Ionescu hevesen támadja az orosz katonai szakírókat, akik azt állították, hogy Romániát sorsára kell hagyni, mert az orosz segédszerepeket Besszarábiában inkább tel tudják használni.*

Polgári élet az erdélyi harctereken.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Gündisch Guidó országgyűlési képviselő Erdélyben járt és fölkereste a kiürített területek egyes részeit. Észleleteiről a következőket mondta el:

— A honvédelmi miniszter ur segítségével az erdélyrészi képviselők ma körülbelül két hete „Nyílt parancsot” kaptak az erdélyi katonai parancsnokságtól otthonuk és kerületük fölkeresése céljából. Először Kolozsváron voltam, hol az oda menekültek nagyon jól érzetik magukat, mert a város nem oly drága, mint a román háboru előtt és a városi hatóságok szívesen gondoskodnak a menekültekről. De még sincs nyugtunk. Egyik részük Budapest felé törekszik, hova nagy nehezen, hosszú várakozás után, sok nap mulva lehet csak vasuti jegyet kapni, mert a vonatok még mindig tulsufoltak. A menekülők másik része haza igyekszik, hogy onnan, hova az ellenség be nem vonult, még elvihető ingó vagyonukat, különösen marhájukat elszállítani megpróbálhassák. Már *Nagyváradtól* kezdve tele vannak a mezők óriási marhaesordákkal. A kormány 2.70—3 koronát fizet élősúlyért, ami már sokat ér a mindenüket elvesztettek szempontjából, de persze távolról sem közelítik meg az oláh háboru előtti beszerzési árakat.

Utazásom célja *Erzsébetváros, Medgyes és Segesvár* felkeresése volt elsősorban. E szomszédos városokban az ellenségnek még híre-hamva sem volt és mégis egész háborus színezetük van, mert majdnem három hete ki vannak ürítve, folyton katonák vonulnak át rajtuk és a lakosság elmenekült része helyett Erdély határszéli megyéiből idemenekült más lakosságot hoztak.

Azok a kereskedők, kik üzletüket nyitva tartották, most jól keresnek.

A helyi hatóságok otthon vannak, de a rendőrség és a csendőrség működése nagyon meg van nehezítve. Különböző mindenütt példás rend és nyugalom van. Midőn kocsin választókerületem főhelyére, Szentágotára mentem, a legnagyobb megilletődéssel láttam, hogy a mezőkön mindenütt a legnagyobb serénységgel folyik a munka, még ott is, ahol a 17—55 éveseknek el kellett menniök, az otthonmaradt asszonyok, vének és gyerekek ágyudörgés hangjai mellett szorgalmasan végzik a vetést, trágyahordást, stb. Választókerületem Fogarastól közvetlenül északra terül el és ott azt tapasztaltam, hogy nemcsak a földműves lakosság maradt otthon, illetőleg tért vissza, de az intelligencia nagy része is nem volt reá birtakó, hogy elhagyja szülőföldjét.

A kormány, a városok és az egész közvélemény gondoskodása és érdeklődése elismerésméltó áldozatkészséggel fordul az erdélyi menekülők felé. De keveset gondoltak az Erdélyben otthonmaradottakra. Nem törődtek azokkal, akik az ellenség által megszállott területeken ott maradtak, noha diplomáciai uton talán sikerülne sorsuk iránt érdeklődni. S tisztán a katonai intézkedések, a katonai szempontok uralkodnak a közvetlenül a front mögött lakó véreink sorsa fölött. Így többnyire úgy történik, a 17—55 éves férfiak elmenekülése, hogy az asszonyok és gyermekek, vagy egyedül falujukban maradnak, vagy később férfiség nélkül utnak menesztetnek. A katonai helyzet eseményeit egy pár kilométernyire a front mögött legkevésbé sem ismeri a lakosság.

Botrány a képviselőházban.

(Ráth Endre és Szilágyi Károly afférje.)

— Távirati tudósítás. —

Délután öt óraker áttért a Ház az interpellációkra. Az első felszólaló Ghillány Imre földmívelésügyi miniszter volt, aki egyik legutóbbi interpellációs napon beterjesztett interpellációra válaszolt. Védelmébe vette a központokat és kijelenti, hogy ez a rendszer nem hibás az élelmiszerek hiányaiért. Ismerteti a Haditermény Részvénytársaság összetételét. Részletesen foglalkozik ez ellen az intézmény ellen emelt vádakkal. Kijelenti, hogy kétszáznyolcvanvan vannak felmentve itten és ezeknek rengeteg munkájuk van. A Haditermény nyereségét a kormány ismeri és azt alapszabályszerűen fogja felhasználni, de még jelenleg a felett nem diszponálhatnak. Kér mindenkit, hogy tartózkodjanak az általános vádaktól. A kormány a központok létesítésével a gazdasági bajokon akart segíteni és ezt némileg el is érték.

Ezután Ráth Endre pár szóval válaszol s kifejti, hogy nevetségesnek tartja, hogy az ország élelmiszerekben szűkölködik és ugyanekkor a földmívelésügyi miniszter díszelőn emlékszik meg a Haditermény munkájáról. Ghillány Imre ismét válaszol s a választ a Ház tudomásul veszi.

Kitör a vihar.

Ezután Ráth Endre interpellációt intéz a kormányhoz az erdélyi határmenti lakosság védelmének elmulasztása, valamint az okatlan megnyugtató nyilatkozatok tárgyában.

Beszéde borzalmas lármába fűt. Ráth az erdélyiek szerencsétlen helyzetét kezdte vázolni.

Bárczay Ferenc (munkapárti): Segítsen ön is megvédeni Erdélyt!

Erre örületes láрма keletkezik. Az ellenzék kiabálnak, a padokat verik. Az elnök sokaig, csenget míg végre a zaj csillapodik. Mikor a csend némileg helyreállott Szilágyi Lajos, az újonnan megválasztott biharmegyei képviselő, a Külügy-Hadügy című lap szerkesztője, nyugalmazott vezérkari kapitány így kiáltott oda Ráth Endernek:

— **Maga mer így beszélni? Aki itt a képviselőházban becsületszavát adta, hogy Magyarország ellenségei ellen nem harcol!**

Az ellenzék felugrált és percekig tartó örületes lármában tört ki. Beöthy Pál elnök hasztalan csenget, az ellenzék követeli, hogy Szilágyit utasítsa rendre.

Elnök. (A munkapárthoz fordulva) Figyelmeztetem a képviselő urakat, hogy közbekiáltásokkal ne zavarják az ellenzéket.

Az ellenzék szakadatlanul tovább lármázik.

— **Embervadász! Stréber! Spadasszin! Agant provokátor!** — kiáltozzák át Szilágyihoz az ellenzék oldaláról. Végre sikerül az elnöknek a rendet helyreállítani.

Ráth Endre: (Szilágyihoz fordulva és őt megnevezve.) Kijelentem, hogy becsületesnek megmentése kötelez arra, hogy rámutassak, mi történt, mióta a külföldről hazajöttem és mit csináltam azóta. Szilágyi Károly, akivel egy afférem volt s akihez elküldöttem segédeimet, kijelentette, hogy sértés részéről nem történt. Alighogy a segédek eltávoztak, Szilágyi kapitány ur katonai hatóságánál feljelentést tett kihívója ellen. A feljelentés teljesen alaptalan volt.

Ezután ismerteti hazatérésének siralmas történetét, amelyet a lapok annak idején bőven megírtak és elmondja, hogy hazatérése után a honvédelmi miniszter engedélyével nem mint katoná, hanem mint magyar ember kórházi szolgálatot teljesített. Az olasz hadüzenet után frontszolgálatra jelentkezett és be is osztották a mezei seregbe. Szilágyi már ekkor intrikált ellene és ma megmutatta, hogy ugyanolyan gyűlölettel viseltetik iránta most is.

Közbekiáltások a baloldaltól: Embervadászat, amit Szilágyi elkövet!

Ráth Endre: Jelen voltam, amikor Szilágyi telefonon közölte valakivel, hogy Ráth képviselőt két héten belül az olasz frontra küldeti. Végül beterjeszti interpellációját.

Szilágyi Károly: Személyes ügyben szólalok fel, mondotta. Rá kell mutatnom, hogy más képviselők is voltak a külföldön internálva és mégis teljesítenek frontszolgálatot. Csupán Ráth adta becsületszavát, hogy nem harcol ellenségeink ellen. (Nagy zaj a baloldalon.) Az oláh betörésről addig nem alkotunk véleményt, míg a miniszterelnöknek nem áll módjában az adatok ismertetése.

Az erdélyi menekültek sorsát és az erdélyi eseményeket kortes célra használják ki.

Ebben a pillanatban, alighogy e szavak elhangzottak, örületes láрма keletkezik, minden rend felbomlik. A képviselők felugrálnak helyeikről.

— **Azt hiszi kaszárnyában van! Maga fizetett bérenc! Szubvencióért cselekszik!** — kiáltják Szilágyi felé a baloldalon. Közben pokoli zajban ütök a padokat. Az ellenzék egy része a terem közepére tohul, ugyszintén a kormánypártiak is. Az elnök hasztalan csenget, az összegomolyodott képviselők közé megy, hogy kapacitálja őket és meg akarja nyugtatni a háborgókat. **Károlyi Mihály, Zichy Aladár, Rakovszky István** hivatkozott lecsillapítani törekednek. Hosszu ideig tart a láрма, míg végre az ellenzék „halljuk az elnököt” kiáltással újra elfoglalja a helyeit. Az elnök még vár egy ideig a zaj teljes lecsillapodására.

Elnök (Szilágyihoz fordulva): *Szilágyi képviselő urat figyelmeztetnem kell, hogy a Ház egyik részét ilyesmikkel megvádolni a parlamenti illembe ütközik. Kérem, hogy a jövőben ilyesmitől tartózkodjék.*

Rakovszky István: *Utasítsa rendre!*

Az ellenzék felugrált helyeiről.

— **Rendre, rendre!** — kiáltják az elnök felé és verdesik a padokat.

Elnök az ülést öt percre kénytelen felfüggeszteni.

A szünet alatt a képviselők a teremben maradtak. **Rakovszky** és több ellenzéki képviselő szakadatlanul azt kiáltják Szilágyihoz, hogy **többé nem fog felszólalni a képviselőházban és itt utoljára beszélt.** A terem lassankint kiürül.

Elégtételt követel az ellenzék.

A folyosóra tóduló képviselők izgatottan tárgyalják a történeteket. Beöthy Pál elnök az ellenzékkel tanácskozott, akik Zichy Aladárral az élükön elégtételt követeltek.

— **A magam részéről megadtam az ellenzéknek az elégtételt — mondta az elnök — mert az a figyelmeztetés, amit Szilágyihoz intéztem, a megrovásnál és a rendreutasításnál is súlyosabb.**

Az ellenzékiek továbbra is szilárdan követelik, hogy Szilágyi ne folytassa a beszédét és menjen haza. **Strébernek, bérencnek** mondják. Az egész ellenzéki folyosó az elnök körül tolong.

— **Egy aktív tisztnek nincs a háborúban más dolga, mint ilyesmiket csinálni!** — kiáltja Huszár Károly Beöthy Pál elnöknek.

— **Kérlek benneteket, ne vegyétek komolyan — mondja az elnök — ő maga sem értette komolyan és csak elszólás volt. A munkapárt sem azonosítja magát vele.**

Ezalatt **Tisza István** miniszterelnök **Andrássyval és Apponyival** tárgyal, aki arra kérte a pártvezéreket, hogy **intézzék el egymás közt az ügyet.**

— **A magam részéről már is intézkedtem — mondotta — hogy Szilágyi az ülés megnyitása után bocsanatot kérjen és a beszédét ne folytassa.**

A munkapárti képviselők körülvették a miniszterelnököt és hevesen kardoskodtak az ellenzék ellen. Tisza csillapította a heveskedőket. Odalépett hozzá Szilágyi és mentegődzött.

— **Nem tudhattam — mondotta — hogy megjegyzéseimből mit kovácsol az ellenzék.**

— **Ne törődj vele —** válaszolta a miniszterelnök. Majd a körülállókhöz fordulva így szólt:

— **A mostani időkben nem szabad jeleket provokálni, hanem még áldozatok úrán is türtóztatnia kell mindenkinek magát.**

Elintéztett afférek.

Ráth Endre időközben elküldte a segédeit **Bárczay Ferenc**hez, aki azt kiabálta közbe az ülésen, hogy miért nem megy el megvédeni Erdélyt. Bárczay mielőtt még a segédek megtalálták volna, odament a folyosóra Ráthoz és így szólt hozzá:

— **Nem ismertem a körülményeket, sajnálom a történeteket. Ezzel kezét fogtak és kibé-kültek. A körülállók megélték őket.**

Az ellenzéki folyosón az izgalom nem csillapodott. Hosszabb tárgyalások után, egy fél-órai szünet elteltével tudta csak az elnök megnyitni az ülést.

Elnök: A sajnálatos incidens után azt a szemrehányást tették nekem, hogy lanyhán érvényesítettem elnöki jogaimat. Aki emlékszik, hogy mit mondtam Szilágyi képviselő urnak, az bizonyára azon a véleményen lesz, hogy figyelmeztetésem nem volt lanyhább, mint a rendreutasítás, miután nyilvánvaló, hogy itt félreértés történt. (Általános helyeslés.)

Szilágyi Károly: Az előbb használt kifejezésért a Ház elnézését kérem. Csupán azt akartam mondani, hogy az erdélyi menekültekkel a jobboldal ép annyira együtt érez, mint a baloldal.

Tisza István gróf miniszterelnök: Ezzel a kijelentéssel a Ház az incidens elintéztettségét tekintheti és csupán arra akar rámutatni, hogy kívánatos volna, hogy a mostani időkben, amikor a nemzet érdekei forognak kocsán, a magyar parlament tárgyalásait ilyen incidensekkel ne zavarják meg. Eberem kell ügyelni és fokozottabb mértékben kötelessége ez a többségnek, a Ház tekiütélyére. Ezért kérem összes barátaimat, akikben bizom és akik bennem biznak, hogy bizalmuknak azzal adjanak kifejezést, hogy tartózkodjanak minden olyan kifejezésektől, ami a pártszenvdelmeket felidézhetné. (Élénk helyeslés.)

Czernin kitüntetésé.

Ezután **Ábrahám Dezső** interpellál Czernin kitüntetésének ügyében.

Tisza István gróf miniszterelnök: Erre a kérdésre még a külügyi vita befejeztékor vissza fogok térni, de most sem akarok kitérni a válaszáradalól. Czernin nem a háborútól félve küldötte el gyermekeit Bukarestből, hanem mivel sarlach járvány volt a városban. A kitüntetéséről előzőleg nem volt tudomásom, mert a miniszterek a kitüntetésekéről egymást nem értesítik. De ha tudtam volna róla, akkor sem ellenztem volna, mert nem volt rá okom. A Ház a választ tudomásul vette.

Erdélyt nem engedjük.

Szterényi József az erdélyi menekültek segélyezése ügyében hibáztatja a kormányt és a hatóságokat és rámutat a nemzet nagy áldozatkészségére.

Tisza István gróf miniszterelnök: Nem hiszem, hogy egyetlen magyar ember is lenne, akinek nem az a szent meggyőződése, hogy a román betörés következtében elvesztett területeket vissza kell szerezni. **Vissza foglaljuk és az ottani virágzó életet ismét helyre-állítjuk.** (Élénk helyeslés.) **Az a gondolat, hogy lemondjunk Erdélyről, vagy hogy megtörténhetnék elszakítása, meg sem tud fogamzani az agyunkban és egy ilyen gondolatnak meg sem szabad születnie.**

— Az erdélyiek szenvedései a társadalmat és az államot egyaránt meghatották és mindent el fogunk követni a régi rend helyreállítására és a lakosság kártalanítására. A kormánynak semmiféle rendszabályoktól nem szabad visszariadni, s módot kell találni a kártalanításra, noha ma még nem tudhatjuk, módjában lesz-e az államnak a kártérítés kérdésében a fizetés álláspontjára helyezkednie. Jelenleg kényes állami érdekeket sérthetne, ha

ezen szempontot behatóbban megvitátnánk. Kérdésem, hogy az igényeket minden esetben kielégíthetjük s én inkább hiszem, hogy nem. A legfontosabb, hogy anyagot és segítséget nyújtsunk a rekonstrukciónak. Az államnak teljesíteni kell kötelességét, de a társadalomnak is segíteni kell és nem is kétkedem benne, hogy mindez meg fog történni. A székelyek és a szászok életerős gazdálkodó népfajok, akik nem egy könnyen vesznek el a szívüket, fejüket, s nem egy könnyen törnek meg a sors csapásai alatt, különösen, ha az állam segítő kezét érzik. A lakosság mindenütt szépen teljesítette kötelességét a menekültekkel szemben és mi is átérizzük szerencsétlen polgártársaink sorsát. Bizunk abban, hogy sorsuk csak átmeneti állapotot jelent. (Hosszas éljenzés.)

Sándor János belügyminiszter azt mondja, hogy legsúlyosabban éri őt a csapás, hiszen maga is erdélyi és mindent megtesz a menekültekért. A hatóságok előkészítették a kiürítést, de a betörés oly hirtelen jött, hogy a kidolgozott tervet nem tudták végrehajtani. A sajtónak köszönetet mond a segítségért.

Vilmos császár a fővezér.

Károlyi Mihály hosszasan beszél a hadvezetéséről. Azt kérde a miniszterelnöktől, hogy megfelelő-e a valóságnak, hogy az egységes hadvezetés teljesen Vilmos császár kezében összpontosul, amit a magyar alkotmány szempontjából nem talál helyesnek és megnyugtatónak.

Tisza István gróf miniszterelnök kijelenti, hogy szövetségeseinkkel megállapodás létesült erről, azonban bővebb magyarázatot nem adhat. A tény az, hogy királyunk jöttányit sem engedett felség-jogaiból és egy pillanatig sem mondott le azokról. Többet nem mondhat. A Ház a választ tudomásul veszi. Az ülés vége tizenegy órakor volt.

HIREK.

von Staabe.

A tegnapi német hivatalos jelentésben került fel először annak a német tábornoknak a neve, akit a legfőbb hadvezetés arra a magasabb feladatra választott ki, hogy Erdélyt az oláhoktól megtisztítsa. Ez a feladat oly kedves mellettünk magyarok előtt, hogy azt hisszük, alig van ma széles ez országban valaki, aki ennek a német generálisnak a nevét meg ne tanulta volna. Ma még csak egy szürke név ez, de holnap, úgy lehet, a dicsőségnek olyan koszorúja fűződik hozzá, mely a magyar nemzet lelkében és történelmében örökéletűvé teszi. Éreztük, hogy mindenki tudni akar valamit von Staabe generálisról, azért ígyekeztünk meg tudni róla, amit csak lehetett.

A Hungaria-kávéház egyik asztalánál fiatal német tiszték ültek az este s látható élvezettel hallgatták a cigányzenét, a hangulatos szép magyar nótákat. Munkatársunk odalépett hozzájuk s megkérdezte tőlük:

— Bocsássanak meg az urak, nem kíváncsiság vezet, hogy megkérdezzem, milyen férfi az erdélyi hadak fővezére, von Staabe generális? Honnan való? Hol született? Mert minden esekélyesség érdekel bennünket, ami az ő nevéhez s katonai karrierjéhez fűződik. Önök tudják, hogy mi magyarok az életünkkel jobban szeretjük a hazánkat s megtudjuk becsülni azt, aki csapatainkat diadalra vezeti e hitvány el-
elenség ellen.

Mosolyogva felelt a német tiszték egyike: — Mi nem mondhatunk önnek egyebet, mint azt, hogy von Staabe parancsnok — német generális! De ezzel aztán, azt hiszem, mindent megmondottunk. Jött ismeretlenül, mint egykor Hindenburg és Mackensen és győzni fog, mint ahogy a német generálisok szoktak. Ha a császár erre a helyre állította őt, bizonyosak lehetünk abban, hogy tudta, miért tette, s bizonyosak lehetnek önök is abban, hogy rövid időn belül nincs oláh Erdélyben. Többet nem mondhatunk, de egy két mulya csak lehetett is fogunk tudni róla, mert von Staabe, az erdélyi csapatok főparancsnoka — ismételjük — német generális!

— A müncheni élet. Münchenből írják: Az itteni élet, bár tele van nélkülözésekkel, mégis eléggé vidám, ami azt mutatja, hogy a jó müncheniek mit sem veszítettek humorukból. A szent bürokratizmus sok mindenről lemondatta a benszülött münchenieket. Megszüntek az egykori pompás reggelik a sörfőzőházakban, eltűntek az izletes virslik, valamint a borjulábak, amelyeket annyira szeretett a sörfőző polgár. Elmult már az az idő, amikor egyetlen napon 12.000 bajor liba került Münchenből a berlini piacra. Manapság már a bajorok is kezdenek a vegetáriánus kosztra rátérni. A megszorított huskimérés következtében nagyon föllendült Münchenben a kávéházi ipar. Hatalmas paloták épültek, amelyekben nagyszerű luxussal berendezett kávéházak nyitnak meg, mint például a Fürstenhof és a Wien. A délutáni órákban és este zsufolyva vannak ezek a kávéházak, akárcsak a bécsiek és budapestiek, mert amellet, hogy a közönség jó kávét kap, amely most a sört pótolja náluk, öten és hatan is sietnek egy-egy asztal kiszolgálására. Münchennek mostrendkívül nagy az idegenforgalma, így a múlt hónapban 30.000 idegen szállott meg a városban és természetesen, hogy ezek mind ellepik a fényes kávéházakat. Az esti órákban rendkívül élénk az utcák, úgy, hogy alig lehet mozogni a gyalogjárón. A legnagyobb forgalmat érik el a esemegeüzletek, mert ezekben még mindenféle jó étel-ital kapható, különösen a halaknak olyan sokasága, amire azelőtt alig volt példa. Egy-egy üzlet előtt, ahol időnkint kiteszik a táblát: „Itt vaját mérnek” — vagy: „Ma tojás kapható”, — óriási tömegek csoportosulnak, hogy bevásárolhassanak. A háziasszonyok órákon át is várnak, míg rájuk kerül a sor, hogy két darab tojást, vagy egy félfont vaját vehessenek.

— Segítsük a menekülteket. Az erdélyi menekültek segélyezésére újabban a következő adományok érkeztek Kintzig János főispán hivatalába: Kohányi Róbert 10, Dán János 20, Bakonyi Károly 10 korona. — Természetbeni adományokat adtak: Resch Ferenc altábornagy naponta tejjel látja el a gyermekeket. Ivascu György tüzérvármány, a hegyi tüzérség parancsnoka, tábori konyhán több ezer adag ételt főzet. Azonkívül természetbeni adományokat küldenek: Gutzjahr Mihályné, dr. Boros Béláné, Németh Zsigáné, Barkossy Kálmáné, Spitz nővérek és Jellinek Lotti urhölgyek. Az „Aradi Növédelmi Hivatalba” a menekültek részére újabban a következő adományok érkeztek: Lakatos Ottó dr. 10, Mitner Józsefné 10, dr. Boros Józsefné 2, N. N. 14, Kopp Lenci 5 korona. Természetbeni adományt küldtek: Moskovitz Mórné (Halmágyesucs), N. N., Balasáné, Weisz Antónia, Nvári Istvánné, Tanfi Ida, Vásárhelyi Jánosné, Högye Juliska, dr. Török Jánosné, Eissen Józsefné, Domány Józsefné, Verbo Nándorné, N. N., Okh Béláné, N. N., Vécsy Béláné, Vörös Kereszt Egyet, Baross Mariska, dr. Baross Lajosné, Baross Ferenecné, Schelly Mátyásné, N. N. ruhaneműket, melyekért halás köszönetet mond a menekültek nevében a hivatal vezetésére. — Az Aradmegyében elhelyezett erdélyi menekültek részére Baross Ferenc dr. főispánhoz érkezett adományok: Leopold Zsigmond 100, Reischer Adolf Borossebes 50, Baconi Kálmán Erdőskerek 50, Máriaradni Vörös Kereszt gyűjtése 120, Seidner Dezső Soborsin 500, gróf Weinkeheim uradalom Borossebes 3000 korona.

— Apa és fia hősi halála. Pécsről jelentik: Mausz Henrikné vaskapu-esárdabéli lakos (Herczegszabar mellett) egyszerre két tábori lapot kapott. Mindkettőt tábori lelkész irta. Egyik szerint a férje Mausz Henrik 43 éves népfelkelő a Stochod menti harcokban július 28-án, a másik szerint a fia, Mausz József, a bukovinai fronton július 2-án hősi halált halt. Utóbbi a kőrösbabai katonai temetőben közös sírban nyugszik. A szerencsétlen anya iránt, akinek még négy fia és két leánya van — általános a részvétel.

— Az Aerowash légnyelvő mosógép gyakorlati bemutatása esütörtök délután pont 5 órakor Magyar Ferenc gazdasági gép- és műszaki üzletében Aradon, Zrínyi-utca 6. Főelárusítás Budapest, VII., Erzsébet-körút 35, Aerowash légnyelvő mosógép-vállalat. Ára 24 korona. Övadjunk silány utazatoktól.

— Központi szállója diszesen renovált étterme szombatán, folyó hó 28-án este megnyílik.

Orosz rohamok

Zárótűzünkben.

(Nincsenek ellenséges foglyok. — Eikeseredett harcok ásvával.)

— Távirati tudósítás. —

Budapest. A sajtóhadiszállásról jelentik: A szeptember 16-án kezdődött orosz támadások felülmulnak mindent, amit eddig az orosz hadvezetés teljesített. Ekkora tömegű ilyen heveséggel és kitartással még nem voltak harcban. Linsingen harcvonalának kelle kiállania a legnagyobb nyomást és kiállotta. A front vonal Zatrucánál, a Turia felső folyásán átvágja a Vladimir—volinski—luczi utat. délre vonul Seelvov felé, keresztezi a szétrombolt Koritnyeait és egy kis délkeleti hajlással bekanyarul Pusztomiti fekete romjai mellett és eléri Teregovincet. Husz kilométer ez az állás és négy orosz hadtest ostromolta, köztük a legjobb gárda ezredek, amelyek közül különösen az első gárda ezrednek voltak súlyos veszteségei. A támadások gócpontjai ugyanazok voltak, mint szeptember első felében: Koritnya, Vognin és Seelvov. Itt harcolt egy tizenegy kilométeres fronton a hatodik orosz hadosztály.

Miután az ellenség szeptember 15-én belötte magát, másnap kora hajnalban megkezdte a legézbontóbb tömegtüzet. Óriási munió készletekkel kellett rendelkeznie, mert azonnal, alig néhány perc múlva, rögtön átesapott az ellenséges tüzéség a pergő tűzbe, a mely meglehetősen hosszú ideig tartott. Sűrű tömegekben rohamozott a gyalogság, ugyszólván ember-ember hátán rohant előre. Nyomban leereszkedett mögöttük a mi záró tűzünk vasfüggönye, azonban sem ez, ez az eddig sohasem haláttalan eszköz, sem a drótkadályaink előtt tornyosuló hullahegyek nem tudták megakadályozni az újabb és újabb tömegek előnyomulását. Megőrültek az oroszok, vagy hátulról valami eddig ismeretlen eszközzel tudták őket előrehajtani, az nem állapítható meg, de az bizonyos, hogy a biztos halál sem tudta őket megállítani. A legsűrűbb gránát és szappell záporban jött egyik hullám a másik után. Majdnem minden második ember elhullott és még így is óriási túlerőben voltak. Ez ellen a vak és kétségbeesett roham ellen, ismét bevált a mi fegyverünk, a hidegvérünk, tegyelmeztett vitézsége a védőknek. A lövészárkok és a tartalékok logénysége elégséges volt, hogy a betolakodókat ártalmatlanná tegyük. Kezdetben, a mi derék és részvétellel elített katonáink, még akartak foglyokat ejteni. Azonban a támadók közeledése egyszerűen lehetetlenné tette ezt. A kétségbeesés minden pillanata a saját halálukat jelentené.

El kell végeznük tehát véres munkánkat. A puskaagy helyett, amely némely kemény orosz koponyán eltörlik, az ást használják.

A harc szörnyiségének felel meg, hogy csak kétszáz fogoly volt, ellenben tízezernél több hullá borította állásaink előtt a terület.

Ugyanígy heveségű, de ugyanígy fényesen visszautasított támadást állott ki a Bóhm-Ermolli hadsereg frontja is. Körülbelül hét kilométeres terepen, Hukaloveától, a már a szeptember első hetében is forró küzdelmek színhelyéül szolgált Zlota-Goráig tombolt a harc. Különösen az orosz tizenhetedik hadtest szenvedett sokat. Kora reggeltől késő estig újra és újra meg kellett ismételnie a mindannyiszor visszavert támadást. Tartalékjaink a nap folyamán többször megtámadták az ellenség által rövid időre elfoglalt árokreszeket.

VESZEK:

babot, kölest, árpát.

Gs. és kir. járványkórház
élelmezési vállalata,
honvédhuszár laktanya.
Telefon szám 670. 4993

840—1916.

Gőzeke felszerelés eladás.

A csálai állami szőlőtelep (vasut és posta Csálatelephizlalda) tulajdonát képező Bsjac-féle (francia) gőzerővel szántó felszerelés egészben vagy résletekben is eladó.

Ajánlatok írásban adandók be a telephelyszőlősnél. Azok felett a döntést a földművelésügyi miniszterium tartja fenn magának.

Műszerek: egy dobszerkezettel ellátott járgány 600 mtr. sodrony kötéssel, egy 3-as és egy egyes (rayol) billenő eketést; horogonyzó lánc, travers vasak és vasrudak.

Telephelyszőlősnél.

Hirdetmény.

Apatelek hegység

1916. évi szeptember hó 23-án d. e.
9 órakor

választmányi

és 10 órakor

közülést

tart, melyre a hegységi tagokat meghívja

Apatelek, 1916. évi szept. 16-án.
4990 Hegységi Előjáróság.

Rum—likör

essentiák és kompozitók

Kocsikenőcs,

Svédgyufa

Pótkávékban

Állandó raktár

Szemző Armin

árutügyénél, Arad. 4992

Interurbán telefon 592. szám

**Borprések
Szőlőzuzók
Borszivattyúk
Gummitömlők és
Pincegazdasági
eszközök kaphatók
Burza Testvéreknel**

Aradon, Boros Béni-tér 1. szám

19047—1916.

Hirdetmény.

Közhírré teszem, hogy a m. kir. Miniszterium 2660—1916. M. E. sz. rendeletével az „Olaj és Zsiradékügyi Bizottság” megalakítása tárgyában a következőképp rendelkezett:

A magyar szent korona országainak növényi és állati olajokkal és zsiradékokkal való ellátására zseiradékügyi bizottság alakítatik. A bizottság megalakítása iránt a kereskedelemügyi miniszter intézkedik.

A bizottság eredményes működése céljára a kereskedelemügyi miniszter elrendelheti, hogy az említett cikkek termelésében és fogyasztásában érdekelt vállalatok üzemét ellenőrizze és evégből az üzleti könyvekbe és levelezésekbe is betekintsen.

A bizottságot ebben a működésében az érdekelt vállalatok kötelesek teljes mértékben támogatni.

Aki az elrendelt bejelentést nem teljesíti, vagy a bizottságnak az

ellenőrzésre vonatkozó rendelkezéseit meg nem tartja, az amennyiben cselekménye súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik, kihágást követ el, és hat hónapig terjedhető elzárással és kétézer koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Arad, 1916. augusztus 26.

Green, főkapitány.

A főtér legforgalmasabb helyén

Andrássy-tér 8. számú

házaiban egy kisebb

üzlethelyiség

azonnalra

kiadó.

Bővebbet az „Aradi Közlöny” kiadóhivatalában, József főherceg-ut 22.

Telefon szám 242.

Villamos zseblámpa elemek.

Volfram égők

kaphatók 4849

Kalmár József

cégnél Arad, Salacz-utca 2. szám.

Értesítjük

a n. é. cipővásárló közönséget, hogy az összes őszi és téli cipők már beérkeztek, **egyszersmint tudatjuk, hogy az előző idényről visszamaradt összes különféle tiszta bőranyagból készült**

gyermek-, leány- és női cipőket csoportosan leszállított árakban fogjuk árusítani.

Ezen cipők kiszolgálása a n. é. közönség előnyére csakis a dél-előtt folyamán reggel 8 órától déli 12 óráig történik.

CIPŐTÖZSDE

Andrássy-ut 22.
Telefon 10--44.

Apró hirdetések.

Tudnivaló az apróhirdetésekről:

Az apróhirdetések díja a szavak száma szerint számítódik.
Minden szó 6 fillér. Vastagabb betűkkel 12 fillér.
Vastagabb betűkkel kívánt szavak aláhúzással jelzendők.
A legkisebb hirdetés 80 fillér. Az apróhirdetések előre fizetendők.
A hirdetések elután 1/2 óráig vételnek fel.
A kiadóhivatal fenntartja magának a jogot, hogy az olyan apróhirdetés szövegét, amelyik tartalmánál fogva eredeti alakjában nem közölhető, megváltoztassa.

Házasság.

Csinos úrnő

Házasság céljából megismerkedne ötven évesnél idősebb, menekült állami tisztviselővel. Levelet „Csendes otthon” jelzéssel a kiadóba kér. 5002

Élőlény

Diákok teljes ellátása

felvételtnek. Csernovics Péter-u. 25. szám alatt. 4994

Két-három kéreplőkkel tanult teljes ellátásba vonnék. Cim a kiadóhivatalban. 5001

2-3 évesek

gymnasium vagy reáliskolai tanulót ellátásba vesz tanítónő. Cim a kiadóhivatalban. 4985

Oktaiss

Tanítónő

elvállal német nyelv tanításra kezdő növendékeket, valamint az iskolák bejárása folytán elemire való előkészítést. Batthyány-utca 88. emelet. 4944

Deutsche Dame

unterrichtet deutsch, französisch, Gesang, Klavier, Konversation. Offerte an die Administration unter „4759“ erbeten. 4760

Német akadémia vére

festőművész alapos oktatást nyújt festés és rajzból. Fényképnagyítást is teljesít. Seg. mellett olvállal. Szives megkeresések „Művész” jelzéssel a kiadóhivatalba kéretnek. 4761

VII. gimnázium leány

elvállal I-VI osztályig felsőbb leányiskolai vagy gimnáziumi magánanuló leányt teljesen, esetleg egyes tantárgyakból vizsgára előkészíteni. Cim a kiadóhivatalban. 4960

Alkalmazást nyer.

Ügyvédi irodában

október elsejére vagy 15-ére hadmentes ügyvédjelöltet, vagy gyakorlott, megbízható hadmentes írót keresek. Dr. Páreez Béla. Batthyány-utca 27. 4989

Correspondens keresek

az iskolák megnyitására I-V. közép-osztályba járó gye. mekaim mellé vidékre. Lehet felsőbb osztályba járó diák, vagy nő is. Cim a kiadóhivatalban. 4981

Gazdasági kalszár

hadmentes, földművesiskolát végzett, ki hasonló minőségben alkalmazva volt, alkalmazást nyer okt. 24. belépésére Vajda Zsigmond kunárotal gazdaságában, u. p. Magyarbányegyes. 4867

Jegyzői irodában

öltveles vagy jártas egyéni keresek. Cim: Kőrjegyző, Barza, Borosabes mellett. 4988

Egy ügyes lina

kifutónak, éjjelre, nyomdánkban felvétetik.

Alkalmazást keres.

Kereskedelmis

végzett fiatal leány, erdélyi menekült, éves gyakorlattal, irodai alkalmazást keres. Cim a kiadóban. 4988

Művelt

árva magyar kisasszony, intelligens uriccsaládhoz gyermekek mellé ajánkozik, esetleg elemi iskolás gyermekeket vizsgára előkészít. Cimeket a kiadóba kér. 4010

Intelligens

urieleány 1-2 gyermek mellé nevelőnőnek ajánkozik Cim a kiadóban. 4982

Német kisasszony

intelligens családnál állást keres. Cimeket a kiadóhivatalba kér. 4998

Varrónő ajánkozik házakhoz,

kosztümöket legfinomabb kivitelben otthon is vállal. Örv. Katonáné, Bercsényi Miklósné utca 1. szám. 4953

Intelligens házasvételre

ki a háztartás minden áránban teljesen jártas és urilánál már alkalmazva volt, állást keres. Cim a kiadóban. 4950

Házteljesítő

ajánkozik ki szerelői, és más előforduló munkákat végzi. Cim a kiadóban. 4979

Kiadó lakás.

Egy- és kétszobás

lakás azonnalra kiadó. Thököly Imre-utca 52. 5000

Egy 3 szobás

modern lakás, minden mellékkelvisséggel, kiadó november 1-re. Kasza-utca 6-7. 4986

Változó irodák

Kétfőpár

10karban levő, szabadonfutó, kontra 10ken, eladó Thököly Imre-u. 4. 5003

Főkéve

— nem hadi — kapható Färber Lajos fővezér kereskedésében. 4482

Tűzifa

2 éves szász, lömönöségi bükknasáb wazrontételekben melóbbi szállításra kapható: Grossmann Albertól, Nagy-kikindán. 4879

Veszek

a legmarasabb árban utaktól levett férfi ruhát, mindenféle egyenruhát valamint használt butort Vidékre meggy. k. Bleier Ignát, Szt. Pál-u. 12. 429

Kész szesz (Szigymakkos)

veszek, valamint tölgymakkos területeket is bérelek Ugyancsak nállam több cséplő-gépzarnitura és szántásra alkalmas magánjáró eladó. Goldis Kornél, Nadab. 4877

„Eos”

eljáróiztító ismét kapható. Cípőtözsde, Andrassy-ut 22. Telefon 10-44. 3427

Új butorhittel

Butorok a legjobb kivitelben kaphatók, hitelesek egyéneknek kölcsön. és részletfizetésre szállítok Garai Károly bel. cég utóüzletében Aradon, Asztalos Sándor-utca 5. sz. 391

Tábori dobozok.

levelező-lapok, levelek és papíráruk nagyban és kicsinyben futáryon áron kaphatók Pichler Sándor papirkereskedésében és könyvnyomdájában Arad, Szabadságtér 1. Telefon 308. 611

Tűzifa eladás.

Az Acsev. alvával erdőüzlete mekerdi tűzif termékeinek eladását. Selejtmentes bükknasáb és doroneta wazrontételekben megrendelhető az Aradi és Csanádi Egyesült Vezetők erdőüzletvezetésénél, Arad, József főherceg-ut 22., földszint. 4366

Egy új használt motor

21/2 lóerős motor eladó. Révebbet az Aradi Közlöny kiadóhivatalában.

Üzletek

23 év óta leendő

lőmeneteli füzerezlet elköltözés miatt eladó Révebbet Főrdán-u. 11. sz. alatt. 4995

Könyvtár

Menekült

intelligens család elemi, ruházati, vagy bármilyen támogatásért esedezik. Szives érdeklődők címe a kiadóhivatalba kéretik.

Két férfi és egy nő

az Izt. nagy templomban bérbeadó. Cim a kiadóhivatalban. 4996

Helacit.

A legártalmatlanabb aroszpitő és fiamitő. Izzadó, fanyes, zsiros, atkás (mitesseres) arcot naponta ahányszor szükséges, gyaptra ontott folyadékkal megtörülünk. Az arc rögtön csodás szép lesz, mintha valami mesés enélet finomsága harmattal volna bevonva. Az atkák pár nap alatt elmúlnak. Ára 1 korona. Dr. Földes és H. b. piperezappan és vegyszertálya Aradon. Tűz mellett ne használjuk. 12

Tyukszem

és minden bőrárményedés ellen biztosan ható szer, Hehs gyógyszerész tyukszemem-tapasz. A legmegrozdoltebb tyukszem tapaszt párnapi használata után leválik, a győző fájdalom azonnal megszűnik. Ára 60 fillér, Hehs gyógyszerész, Földes gyógyszerész Arad. 12

Magyar-német

levelezés, gyorsírás és könyvelésben jártas högyet keresek lehetőleg

azonnali belépésre

Ajánlatok az eddigi működés megjelölésével a kiadóhivatalba küldendők. 4009

125 koronáért

egy finom öltönyt vagy felöltőt mérték után készít

Hauptfogel Ferenc

férfi szabó mester

Kazinczy-utca 5. szám. 4897

Matteine-féle

patkány és egérintés

új eljárás szerint.

Patkány- és egérintéshez ajánlok patkány- és egérintés-bacifuzt. A XX. század legmegbizhatóbb patkány- és egérintő-szere, csak patkányt és egéret öl meg, emberre vagy állatra nem veszélyes, tehát mindenütt elhelyezhető.

A patkány- és egérintés bacifuzs árai:

1 kis adag 2-300 patkány kiirtására 6 K.

1 nagy adag 3-600 patkány kiirtására 12 K.

„Matteine”

vegyszertári laboratoriam

Arad, Boros Beni-tér 1. szám. Telefon 10-45. 4118

Aranyat

65

Ezüstöt

legmagasabb áron vesz, vagy becserél; ugyszintén régiségeket vesz és elad

693

Losonczi Lajos

óras és ékszerész üzlete

ARAD, Szabadságtér.

Telefon 964

Ellenséges légi járművek által okozott mindennemű bombázás, tűz, rombolás, stb.

HADI KÁROK ELLEN BIZTOSIT

az Első O. Betörés Ellen Biztosító Társaság Budapest, V., Hold-u. 6.

4997